

SOTSIAALMINISTEERIUM

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

LISA: majandus- ja infotehnoloogiaministri käskkirja "Heaolu tulemusvaldkonna 2023. aasta tulemusaruanne" ja sotsiaalkaitseministri käskkirja "2023. aasta heaoluvaldkonna tulemusaruande kinnitamine" juurde.

Tulemusvaldkonna HEAOLU 2023. aasta tulemusaruanne

© Aron Urb

Sisukord

1. Heaolu tulemusvaldkond	3
1.1. Tulemusvaldkonna üldinfo ja mõõdikud	3
1.2. Tulemusvaldkonna kulude lõpliku eelarve jaotus programmide kaupa	4
1.3. Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine (tuhat eurot)	4
1.4. Tulemusvaldkonna olukorra analüüs	5
2. Laste ja perede programm	8
2.2. Programmi olukorra analüüs	9
2.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs	11
2.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine (tuhat eurot)	12
3. Tööturuprogramm	14
3.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud	15
3.2. Programmi olukorra analüüs	15
3.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs	17
3.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine (tuhat eurot)	18
4. Vanemaealiste programm	20
4.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud	21
4.2. Programmi olukorra analüüs	21
4.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs	22
4.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine	23
5. Sotsiaalhoolekande programm	24
5.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud	25
5.2. Programmi olukorra analüüs	25
5.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs	26
5.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine	28
6. Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm	30
6.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud	31
6.2. Programmi olukorra analüüs	31
6.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs	33
6.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine (tuhat eurot)	34
LISA 1. Programmide tegevustasandi mõõdikud	35
LISA 2. Panus riigi pikaajalise arengustrategia „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisesse	38
LISA 3. Ühisprogrammide tegevuste eelarve täitmine kahe valitsemisala lõikes	39

1. Heaolu tulemusvaldkond

1.1. Tulemusvaldkonna üldinfo ja mõõdikud

Tulemusvaldkond	Heaolu (HEA)
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu
Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ siht	Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud

Riigireformi elluviimise käigus liikusid ministriumide töö ümberkorraldamisega tööhõive, tööturu, töösuhete ja töökeskkonna korraldamine ning võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine ja koordineerimine alates 1. juulist 2023 Sotsiaalministeeriumi valitsemisalast Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse. Sellest tulenevalt on „Tööturuprogramm“ ja „Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm“ alates 01.07.2023 Sotsiaalministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ühisprogrammid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on ühisprogrammide peavastutaja, Sotsiaalministeeriumi on ühisprogrammide kaasvastutaja. Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse rahastamine liikus sama reformi raames alates 01.07.2023 Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalasse ning ligipääsetavuse valdkond Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse.

Tabel 1. Tulemusvaldkonna mõõdikud

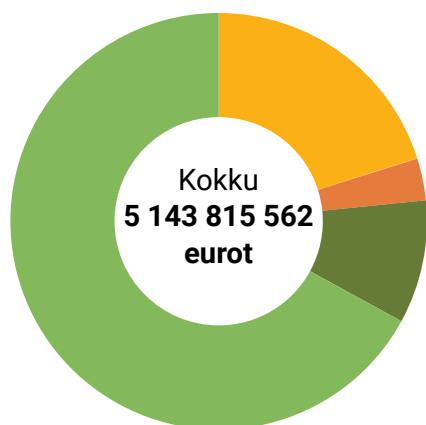
Tulemusvaldkonna mõõdikud	Tegelik			Sihttase		
	2021	2022	2023	2023	2024	2030/2035*
Kohortsündimuskordaja** <i>Allikas: Statistikaamet</i>	1,85	1,87	1,82	> 1,80	1,86	1,86/1,86
Hoolivuse ja koostöömeelsuse indeks** <i>Allikas: Tartu Ülikool, Statistikaamet, Sotsiaalministeerium, Euroopa sotsiaaluuring</i>	> 61%	–	–	> 61%	> 61%	> 61%/> 61%
Absoluutse vaesuse määr %*** <i>Allikas: Statistikaamet (Eesti sotsiaaluuring)</i>	Mehed	1,8%	4,0%	–	≤ 2,7%	≤ 2,7%
	Naised	1,0%	3,1%	–	≤ 1,8%	≤ 1,8%
	Kokku	1,4%	3,5%	–	≤ 2,2%	≤ 2,2%
Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr, % <i>Allikas: Eurostat (EU-SILC)</i>	Mehed	19,6%	23,2%	21,4%	≤ 19,6%	≤ 19,1%
	Naised	24,7%	27,0%	26,7%	≤ 24,7%	≤ 24,0%
	Kokku	22,2%	25,2%	24,2%	≤ 22,2%	≤ 21,6%
Soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE indeks)** <i>Allikas: Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE)</i>	61,6	61,0	60,2	63,7	63,6	67,5/70,7
Tööhõive määr 20–64-aastaste seas, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	Mehed	81,2%	83,3%	83,3%	81,9%	82,0%
	Naised	77,5%	80,4%	80,9%	78,3%	78,6%
	Kokku	79,3%	81,9%	82,1%	79,9%	80,1%

* 2030. aasta sihttase on seatud heaolu arengukavas 2023–2030. 2035. aasta sihttase on seatud riigi pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“.

** Tegemist on „Eesti 2035“ mõõdikuga.

*** Mõõdiku 2023. aasta tase avaldatakse 2024. aasta novembris.

1.2. Tulemusvaldkonna kulude lõpliku eelarve jaotus programmide kaupa

- Laste ja perede programm **1 033 863 438 eurot**
- Tööturuprogramm **492 259 878 eurot**
- Vanemaealiste programm **3 448 224 227 eurot**
- Sotsiaalhoolekande programm **167 742 601 eurot**
- Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise programm **1 726 416 eurot**

1.3. Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine (tuhat eurot)

Tabel 2. Tulemusvaldkonna eelarve täitmine (tuhat eurot)

Tulemusvaldkond HEAOLU	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	5 551 782	5 584 011	5 503 197	98,6%

Heaolu tulemusvaldkonna 2023. aasta lõplik eelarve oli 5 584 miljonit eurot. Eelarve maht suurenes võrreldes esialgsuga 32,2 miljoni euro võrra (0,6%).

Tähtsaimad muudatused:

- 26,4 miljoni euro ulatuses toodi üle 2022. aasta eelarve vahendite jääke (sh reservivahendid 0,4 miljonit eurot, 2022. aasta lisaeelarve jääk 12,2 miljonit eurot).
- 4,1 miljonit eurot on seotud välisvahendite eelarvete suurenemisega.
- 1,7 miljonit euro ulatuse eraldati 2023. aastal vahendeid Vabariigi Valitsuse reservist.

Heaolu tulemusvaldkonna 2023. aasta kulu oli 5 503 miljonit eurot (98,6% tulemusvaldkonna lõplikust eelarvest). Kasutamata jäänud 80,8 miljonist eurost viiakse 2024. aasta eelarvesse üle 16,2 miljonit eurot.

1.4. Tulemusvaldkonna olukorra analüüs

Riigi pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ ja heaolu arengukavas 2023–2030 on seatud eesmärgiks kohortsündimuskordaja tõus. Kahte viimast aastat on iseloomustanud väga madal sündimus. Kui 2022. aastal sündis 11 646 last ehk 12 protsenti vähem kui 2021. aastal, siis 2023. aastal oli sündide arv veelgi madalam – 10 949 sündi, mis on 6 protsenti vähem kui eelneval aastal. Tegemist on viimase saja aasta madalaima sündide arvuga. Esimesed lapsed moodustasid kõikidest sündidest 40 protsenti, teised lapsed 34 protsenti ning kolmandad ja järgmised 26 protsenti. Kohortsündimuskordaja oli 2023. aastal 1,82 last naise kohta (2022. aastal 1,87). Loomulik iive on viimastel aastatel olnud rahvastiku koosseisust tulenevalt negatiivne, kuna vanemaaliste inimeste arv kasvab ja sünditusealiste naiste arv väheneb. Viimaste aastate madalat sündimustaset on lisaks demograafilistele põhjustele mõjutanud ka erinevad kriisid – nii COVID-19 pandeemia, Ukraina sõda kui ka suur hinna- ja elukalliduse tõus, mis on vähendanud perede kindlustunnet.

Keeruline majanduslik olukord tõstab soovi tööle asuda

82,1%

Tööhõive määr
20-64-aastaste seas oli rekordiliselt kõrge

6,2%

Töötuse määr
kasvas peamiselt mitteaktiivsete arvelt

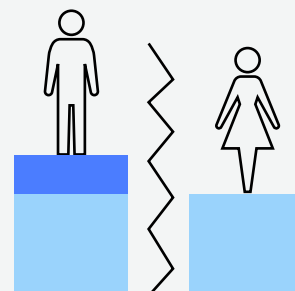
Vaatamata möödunud ja kestvatele kriisidele püsis Eesti tööturg 2023. aastal üsna stabiilsena. Tööhõive määr (20–64-aastased) tõusis veelgi, jõudes rekordilise 82,1 protsendini. Töötuse määr tõusis 6,2 protsendini, kuid seda peamiselt mitteaktiivsete arvelt, mis tähendab, et keeruline majanduslik olukord on suurendanud inimeste soovi ja valmisolekut tööle asuda. Tööhõive kasvas kiiremini teenuste sektoris, naiste, noorte ja vanemaaliste hulgas.

2023. aasta vaesunäitajad ilmnevad 2024. aasta sügisel. 2021. aastal oli absoluutse vaesuse määr erakordselt madal ehk 1,4 protsenti. See oli mõjutatud teise pensionisamba väljamaksetest enne pensioniiga – kui neid ei oleks olnud, oleks juba 2021. aastal elanikkonna absoluutse vaesuse määr tõusnud kolmele protsendile.¹ 2022. aastal kasvas absoluutne vaesus 3,5 protsendini, mida mõjutas otseselt 2022. aastal toimunud absoluutse vaesuse piiri oluline tõus (üheliikmelise leibkonna absoluutse vaesuse piir suurenes 233,57 eurolt 303,38 eurole kuus ehk 29,9 protsenti). Absoluutne vaesus ohustab enim üksi elavaid inimesi või leibkondi, kus on vaid üks sissetuleku saaja (nt üksikvanemaga leibkonnad). Samuti on absoluutne vaesus enamasti olnud suurem töötute seas.

Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr vähenes 2023. aastal 24,2 protsendini pärast suuremat kasvu 2022. aastal, kui hinnatõusu tingimustes halvenenud elanike hinnangute tõttu oma majanduslikele võimalustele (ilmajätetus) ja suhtelise vaesuse suurenemise tõttu elas suhtelises vaesuses ja tõrjutuses 25,2 protsenti elanikkonnast.

Eesti soolise võrdsuse indeksi tulemus on Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi andmetel 2023. aastal 60,2 punkti 100-st ning Eesti laskus Euroopa Liidu riikide võrdluses 22. kohale (ELi keskmine on 70,2 punkti). Peamine põhjus indeksi langemises paikneb ajakasutuse valdkonnas. Näiteks vähenes mitu korda nädalas väljaspool kodu spordi- või kultuuritegevusega tegelevate naiste osakaal 34 protsendilt 2022. aastal 25 protsendile 2023. aastal. Naistel on ka meestega võrreldes suurem hoolduskoormus – hoolitsemisega seotud ülesannetega tegeleb iga päev rohkem naisi (51 protsenti)

Sooline palgalõhe on jätkuvalt suur

13,1%

¹ Sinisaar, H. (2024). Hinnatõusu ja teiste tegurite mõju vaesusele ning ilmajätetusele.

kui mehi (39 protsenti), sama trend ilmneb ka lastega paaride hulgas (naistest 67 protsenti ja meestest 42 protsenti). Samas on töövaldkonnas areng positiivne ning naiste tööhõive tase on Eestis üks Euroopa Liidu kõrgemaid, samuti on eeskätt tööaja paindlikkusest tingituna töö ja pereelu ühitamine paranenud. Jätkuvalt on aga murekohaks suur sooline palgalõhe, mis 2022. aastal kasvas 17,7 protsendini ja 2023. aastal kahanes 13,1 protsendini. Riigi pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ on soolise palgalõhe sihttasemeks seatud 5 protsenti, mis seab sellele valdkonnale olulisi väljakutseid.

2023. aasta olulisimad saavutused:

Laste ja perede programm

- **Võeti vastu seadusemuudatused, millega alates 2024. aasta algusest kahekordistus elatisabi suurus.** Elatisabi maksab riik lapsele juhul, kui elatist maksma kohustatud vanem elatist ei maksa või ei tee seda vajalikus mahu. Elatisabi suurus suureneb 100 eurolt 200 eurole kuus. Tehtu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kestliku rahvastiku ja heaolu tagamiseks*“.
- Sotsiaalhoolekande seaduse muutmiseks koostati väljatöötamiskavatsus, milles **tehakse ettepanek korraldada ümber praegune rehabilitatsiooniteenuste süsteem**, et pakkuda abivajajale sihitatult vajalikke teenuseid ja tagada kiirem teekond abini. Tehtu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi*“.

Tööturuprogramm

- **Võeti kasutusele välisvahendid tööturumeetmete pakkumiseks**, sealhulgas kohalike omavalitsuste kaudu mitteõppivate ja -töötavate noorte (NEET-olukorras noorte) tagasi haridusse toomise või tööturule jõudmise toetamiseks ning põlevkivisektori töötajate tööle aitamiseks ja oskuste arendamiseks. Tehtu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud koosõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega*“.
- **Analüüsi ja töötati välja lahendused töötushüvitiste süsteemi korrastamiseks**, et luua ühtne, selgem ja eesmärgipärasem töötushüvitiste süsteem. Muu hulgas töötati välja uus töötuskindlustushüvitis – baasmääras töötuskindlustushüvitis. Tehtu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi*“.

Vanemaealiste programm

- **Riigikogus võeti vastu sooduspensionite reformiks vajalikud seadusemuudatused.** Reformi tulemusena kaovad ametialade nimekirjad, kuhu kuulumine lubas varem pensionile minna ja osadel juhtudel ka kõrgemat pensioni saada. Muudatus suurendab pikas vaates tööhõivet, inimeste pensione ja pensionisüsteemi rahalist jätkusuutlikkust ning panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi*“.
- 2023. aasta 1. aprillist **kasvasid pensionid ja töövõimetoetuse päevamäärad keskmiselt 13,9% ning keskmine pension tõusis 700 euron**, mis on suurim tõus viimase 15 aasta jooksul.

Sotsiaalhoolekande programm

- **Üldhooldusreformi rakendamisega muutus hooldekodukoht inimestele paremini kättesaadavaks ja hooldusteenus inimesekesksemaks**, sealhulgas anti tõuge hooldustöötajate töökoormuse vähendamiseks ja palgatõusuks. Abivajaduse parema hindamise ja kodus elamist toetavate teenuste võimaldamise kaudu ennetatakse hooldusvajaduse süvenemist. Üldhooldusreform rakendus 2023. aasta juulist. Muutus panustab „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi*“.
- **Eesti läks esimese riigina Euroopas enim puudust kannatavate inimeste abistamiseks toidupakkide süsteemilt üle toiduabikaartide süsteemile**, mis on inimväärsem ja võimaldab abivajajale suuremat

valikuvabadust võrreldes senise riiklikult ostetud toiduabi jagamisega. Üleriigiline korraldus jõustus oktoobris. Muutus panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi*“.

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm

- **Jõustus Euroopa Liidu palkade läbipaistvuse direktiiv²**, mille ülevõtmisega panustatakse ka Eestis palkade läbipaistvuse saavutamisse ning soolise palgalõhe ja ebavõrdsuse vähendamisse. Direktiivi rakendamise toetuseks Eestis arendati digitööriista Palgapeegel, mis toetab töandjat direktiivist tulenevate kohustuste täitmisel. Tehtu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „*Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul*“.
- **Suvel võeti vastu perekonnaseaduse muudatused, mille tulemusel kehtib alates 2024. aasta algusest Eestis abieluvõrdsus** ning abielu saavad sõlmida kaks täisealist inimest sõltumata soost.

Järgnevate aastate väljakutsed:

- **Erihoolekande kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine.** Erihoolekande teenuse järjekorras on kokku üle 2200 inimese, sealhulgas 1200 inimest, kes ei saa ühtegi teist hoolekande teenust. Vajalik on tagada teenuste jätkusuutlik rahastamine, vähendada teenusekohtade järjekordi ja suurendada fookust kogukonnapõhiste teenuste arendamisele.
- **Rehabilitatsioonisüsteemi ümberkorraldamine**, et teenuste saamine ei sõltuks puude raskusastmest, oleks vajaduspõhine, inimeste jaoks lihtne ja loogiline ning osutatud integreeritult mitme valdkonna (sotsiaal-, tervishoiu-, töö- ja haridusvaldkonna) koostöös.
- **Abivahendite ja meditsiiniseadmete toomine ühtse korralduse alla.** See loob sarnaste tugimeetmete pakkumiseks ühtsed alused, lihtsustab inimeste jaoks abi saamist ja vähendab spetsialistide, sh tervishoiutöötajate halduskoormust.
- **Tööealiste inimeste puude raskusastme tuvastamise ja töövõime hindamise süsteemi ümberkorraldamine.** Eesmärk on viia tööealiste inimeste puude tuvastamine ja töövõime hindamine ning seotud toetuste korraldamine ühte asutusse, mis loob tööealistele erivajadusega inimestele tänasest selgema ja tõhusama tugisüsteemi.
- **Tervishoiuteenuste ja sotsiaalteenuste lõimimine ning koordineeritud osutamine**, sealhulgas korraldus- ja rahastusmudelite analüüsimine, ühise juhtumikorralduse põhimõtete rakendamine, ennetustegevuste juurutamine, nüüdisaegsete infotehnoloogiliste lahenduste kasutusele võtmine ja andmevahetuse parandamine.
- **Tööturureformi elluviimine**, sealhulgas töötushüvitiste süsteemi edasine korrastamine, töötuskindlustuskaitse laiendamine uutele töövormidele (juhtimis- ja kontrollorgani liikmed, ettevõtlikuskonto omanikud, füüsilisest isikust ettevõtjad) ja vähenenud töövõimega inimeste tööturule kaasamine.
- **Töökeskkonna parandamiseks töandjatele ja töötajatele efektiivsete meetmete loomine ning individuaalsete ja kollektiivsete töösuhete edendamine.**
- **Pensionide adekvaatsuse ja jätkusuutlikkuse tagamine.** Eesti vanaduspensionide asendusmäär on Euroopa Liidu madalaimate seas (Eestis 44%, EL-is keskmine 58%) ning Eesti pensioniealiste suhtelise vaesuse määr Euroopa Liidu kõrgeim (Eestis 52,2%, EL-is keskmine 17%). Vajalik on tõsta miinimumpensioni, luua lahendused töandjapensioni loomiseks ja suurendada pensioniteadlikkust, et inimestele oleks vanaduspõlveks tagatud piisav sissetulek.
- **Abivajavate laste ja nende perede paremaks toetamiseks** lastekaitse- ja erivajadusega laste tugisüsteemi korrastamine. Eesmärk on suurendada abivajaduse märkamist ja ennetamist, parandada lastekaitsetöö kvaliteeti ning tervishoiu-, sotsiaal- ja haridusvaldkonna koostööd laste abistamisel.
- **Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamiseks** õigusraamistiku kaasajastamine ja tõhusam rakendamine. Kesksete võrdse kohtlemise ja soolõime põhimõtete ja kogemuste senisest tõhusama kasutuselevõtu soodustamine kõikides poliitikavaldkondades, pakkudes selleks koolitust, nõustamist ja tööriistu.
- **Kriisideks valmisoleku ja haldusala asutuste toimepidevuse järjepidev tagamine.**

² [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv \(EL\) 2023/970](#)

© Aron Urb

2. Laste ja perede programm

Programmi nimi	Laste ja perede programm
Programmi eesmärk	Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Vägivallaohvritele on tagatud abi traumast taastumiseks ja iseseisva toimetuleku saavutamiseks.
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Hooliv ühiskond on tähelepanelik ja abivalmis. Siin on igaühel võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrk. Töö-, pere- ja eraelu ühitamine on toetatud, ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse panustab igaüks sõltumata east ning inimeste heaolu on paranenud.
Programmi periood	2023–2026
Peavastutaja (ministeerium)	Sotsiaalministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise Arengu Instituut (TAI), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

2.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi tegevuste tasandi mõõdikud on kajastatud tulemusaruande lisan nr 1.

Tabel 3. Laste ja perede programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Soovitud ja tegelike laste arvu vahe* <i>Allikas: täpsustub</i>	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Laste suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr <i>Allikas: Eurostat, EU-SILC</i>	17,4%	16,6%	18,3%	16,4%	16,2%
Ohvribiteenuste üle-eestilise kättesaadavuse tagatus** <i>Allikas: täpsustub</i>	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Meede 1.1. Lastega perede majanduslikku toimetulekut ning töö- ja pereelu ühitamist toetav sotsiaalkaitse süsteem					
Laste absoluutse vaesuse määr ** <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti sotsiaaluuring</i>	1,4%	4%	–	≤ 2,7%	≤ 2,7%
0–2-aastaste lastega 25–49-aastaste meeste ja naiste hõivelohe. <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	42,4 pp	28,4 pp	28,3 pp	väheneb	väheneb
Meede 1.2. Laste ja perede heaolu ning vägivallaohvrite õiguste tagamine toimiva lastekaitse- ja ohvriabisüsteemi kaudu					
Osakaal lastest (4.–11. klass), kes on eluga üldiselt rahul (LÖVU)*** <i>Allikas: Lapse õiguste ja vanemluse uuring (2018, Praxis, Sotsiaalministeeriumi tellimus)</i>	82% (2018)	–	–	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb
Lapsevanemad, kes tunnevad, et vajaksid nõu ja abi, ent ei tea, kuhu või kelle poole pöörduda või ei söanda kellegi poole pöörduda*** <i>Allikas: Lapse õiguste ja vanemluse uuring (2018, Praxis, Sotsiaalministeeriumi tellimus)</i>	53% (2018)	–	–	säilib või langeb	säilib või langeb
Meede 1.3 Ohvribiteenuste ja hüvitiste tagamine					
Elanikkonna teadlikkus ohvriabist <i>Allikas: Uuring "Teadlikkus tugiteenuste olemasolust pere- ja seksuaalvägivalla ning inimkaubanduse ohvritele", Sotsiaalkindlustusamet</i>	–	–	82%	N/A	N/A

* Metoodika on väljatöötamisel ja allikas selgumisel, algtase ja sihttasemed seatakse metoodika kokkuleppimise järel.

** Mõõdiku 2023. aasta tase avaldatakse 2024. aasta novembris.

*** Järgmine uuring viiakse läbi 2024. aastal.

2.2. Programmi olukorra analüüs

Kui 2021. aastal jätkus vaatamata elatusmiinimumi suurenemisele absoluutses vaesuses elavate laste osatähtsuse vähenemine, siis 2022. aastal see suurenes 4%-ni (2021. a 1,3%). Kõige enam suurenes lastega leibkondadest vaesus ühe vanemaga leibkondades: 4,2%-lt (2021. a) 12,7%-ni (2022. a). Samuti suurenes vaesus kolme või enama lapsega paaride seas: 1,9%-lt (2020. a) 4,3%-ni (2022. a). 2022. aasta absoluutse vaesuse suurenemist mõjutas elatusmiinimumi rekordiline suurenemine. Teisalt oli 2021. aastal toimunud näitaja vähenemine ka erandlik. Laste absoluutset vaesust mõjutas oluliselt see, et enne pensioniiga teisest pensionisambast väljamaksete saajaid oli enam lastega peredes. Ilma pensionisamba väljamakseteta oleks alla 18-aastaste laste absoluutse vaesuse määr olnud 2021. aastal 1,3% asemel 3,5%. 2022. aastal oli juba oluliselt vähem neid, kes said teise pensionisamba väljamakseid. Lastega perede toetamine ja nende vaesusriiki vähendamine on jätkuvalt tähelepanu all. 2023. aastal tõusis nii esimese kui teise lapse toetus 80 euroni ning üksikvanema toetus 19 euro asemel 80 euroni kuus.

Laste suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr vähenes 2021–2022 võrdluses peamiselt teise pensionisamba väljamaksete tõttu, kuid 2023. aastal suurenes 16,6-lt protsendilt 18,3%-ni. Näitaja olulisema osa moodustab suhteline vaesus ning arvestades Statistikaameti avaldatud viimaseid suhtelise vaesuse näitajaid³ suurenes ka laste suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr 2023. aastal. Seejuures on lastega leibkondadest endiselt suhtelisest vaesusest enim ohustatud üksikvanemaga leibkonnad. Üksikvanemate toetamiseks suurendati 2023. aastal elatisabi kahekordseks (100-lt eurolt 200 euroni).

Laste ja lastega perede abivajaduse õigeaegses märkamises ja neile toe pakkumises on võtmeroll kohalikel omavalitsustel. Kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate poolt registreeritud lastekaitseteemalised pöördumised on olnud varasematel aastatel tõusutrendis, jõudes 2022. aastal umbes 10 000 pöördumiseni. 2023. aasta esialgsetel andmetel on registreeritud pöördumiste arv taas vähenenud ligi 7500-ni, sealhulgas on vähenenud väärkohtlemise või hädaohus oleva lapse teemal pöördumiste arv (2022. a 775 ja 2023. a 497). 2022. aastal kasvas ka perest eraldatud laste juhtumite arv (2022. a 310 last, 2021. a 255 last). Esialgsetel andmetel on kasvutrend ka 2023. aastal, kus perest eraldatud laste arv ületab 300 last. Asendushooldusel olevate laste arv ja osakaal on viimastel aastatel olnud stabiilne või vaikselt vähenenud. Kui 2022. aastal eestkostel olevate laste arv veidi kasvas, mille põhjuseks saab lugeda ukraina sõjapõgenikest lapsi, kelle puhul oli vajadus määrata eestkoste, siis 2023. aastal pöördus see taas langustrendi. 2023. aasta lõpu seisuga viibis eestkosteperes 1295 last (aasta varem oli 109 last enam), hooldusperedes 167 last ja asendus-perekodudes 723 last.

Paraku satuvad paljud Eestis elavad lapsed, noored, täiskasvanud ja eakad kuriteo ja vägivalda ohvriks. Naiste vastane vägivald on väga ulatuslik paarisuhtes – iga kolmas Eesti naine on kogenud seksuaalset ja/või füüsilist vägivalda oma partneri poolt. 2023. aastal registreeriti Eestis 27 465 kuritegu, millest 5429 olid kehalise väärkohtlemise ja 731 seksuaalkuriteod. Seksuaalkuritegude arv on kasvanud, ka laste vastu suunatud (17%, üldarv 19%). Registreeriti 3186 perevägivaldakuritegu ning 6 perevägivalda tapmist ja mõrva (koos katsetega). Enamus perevägivaldast on paarisuhtevägivald, kus ohvriks naine ja teo toimepanijaks mees. 34% juhtumitest oli ohvriks laps, kas otseselt või pealtnägijana. 2023. aastal nõustasid ohvriabitöötajad 9592 inimest. Ohvriabi kriisitelefoni 116 006 helistati 6723 korral, emotsionaalse toe ja hingehoiu telefonile 5831 korral. Veebinõustamist kasutas 1317 inimest. Naiste tugikeskustesse pöördus 1951 naist, majutust vajas 160 naist ja 173 last.

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- jätkata erivajadusega laste tugisüsteemi reformi elluviimisega, et lihtsustada lapse ja pere abini jõudmise teekonda ja pakkuda neile vajaduspõhist tuge;
- uuendada praegust lastekaitsekorraldust, et tagada lastekaitsetöö lapse- ja perekesksus ning professionaalne ja motiveeritud tööjõud;
- vaesuse leevendamise eesmärgil kaasajastada üksikvanemate toetamise pakett;
- töötada välja ja viia ellu kuriteoohvri hüvitise maksmise muudatused, et muuta hüvitise taotlemine lihtsamaks ja selgemaks.

Lapse ja pere abivajaduse õigeaegses märkamises on võtmeroll KOV spetsialistidel

³ Statistikaameti avaldatud 2022. aasta suhtelise vaesuse määr kajastub Eurostati avaldatavas 2023. aasta suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määras.

2.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs

Eesti 2035

Tegevused, mis aitavad ellu viia riigi pikaajalist arengustrateegiat „Eesti 2035“, on strateegia tegevuskavas olevate vajalike muutuste kaupa välja toodud tulemusaruande lisas nr 2.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Sotsiaalkindlustusameti 2023. aasta tegemistest on detailsem ülevaade [Sotsiaalkindlustusameti aastaraamatus](#).

- **Laste ja perede majanduslikuks toetamiseks** tõusis 2023. aastal esimese ja teise lapse toetus 80 euroni ning üksikvanema toetus 19 euro asemel 80 euroni kuus. Üksikvanemate abistamiseks võeti vastu seadusemuudatused, millega alates [2024. aasta algusest suurendati elatisabi 100 eurolt 200 eurole kuus](#). Elatisabi maksab riik lapsele juhul, kui elatist maksuma kohustatud vanem elatist ei maksa või ei tee seda vajalikus mahus. Samuti muudeti lasterikka pere toetuse määrasid. 2024. aastast on lasterikka pere toetuse suurus 3–6 lapse puhul 450 eurot ning seitsme ja enama lapse puhul 650 eurot kuus.
- **Vanemlike oskuste arendamiseks** võeti 2023. aastal vastu otsus suurendada vanemlusprogrammi „Imelised aastad“ 2024. aasta rahastamist 200 000 euro võrra, et laiendada vanemlusprogrammi kättesaadavust.
- **Asendushoolduse valdkonnas** võeti vastu oluline otsus, millega alates 2024. aastast rahastatakse hooldus-, eestkost- ja lapsendajaperedele tugiteenuseid riigieelarvest. Varem oli tegemist projektipõhise tegevusega, mida rahastati Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Muudatus tagab suurema kindluse ja parema toe neile peredele, kes kasvatavad oma perekonnas vanemlikust hoolest ilma jäänud last. Samuti liikus alates 2023. aastast asendushoolduste koolituste korraldus Tervise Arengu Instituudilt üle Sotsiaalkindlustusametile.
- **Lähisuhtevägivalla ennetamiseks** kirjutasid neli ministrit alla ühisdeklaratsioonile, millega lepiti kokku lähiaastate eesmärgid ja edendamist vajavad valdkonnad. Samuti jõustus 2023. aastal [uus ohvriabi seadus](#), mis parandab abi kättesaadavust vägivalla, kuriteo või kriisijuhtumi ohvritele.

Lisaks valmis mitu olulist väljatöötamiskavatsust (VTK), millega:

1. suurendatakse laste heaolu eri valdkondade tihedama koostöö abil ning parandatakse ja ühtlustatakse lastekaitsetöö kvaliteeti (lastekaitseseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu VTK);
2. toetatakse senisest enam üksikvanemaga peredes kasvavaid lapsi. Muudatuste kohaselt ei maksta tulevikus vanema kaotanud lastele enam toitjakaotuspensionit, vaid luuakse kindlas summas makstav uus toetus (perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu VTK);
3. korraldatakse ümber praegune rehabilitatsiooniteenuste süsteem, et pakkuda abivajajale sihitatult vajalikke teenuseid ja tagada kiirem teekond abini (sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu VTK);
4. soodustatakse perepõhise asendushoolduse pakkumist ning luuakse tugiteenuste pakkumise süsteem, et kasuperedes kasvavad lapsed oleksid paremini toetatud (sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu VTK).

2.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine (tuhat eurot)

Tabel 4. Laste ja perede programmi ja programmi tegevuste 2023.aasta eelarve täitmine (tuhat eurot)

Laste ja perede programm	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	1 029 037	1033 863	998 399	96,6%
Tegevus 1.1.1 Hüvitised ja toetused lastele ja peredele				
Kulud	984 770	986 605	960 503	97,4%
Tegevus 1.2.1. Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused				
Kulud	29 657	28 594	25 018	87,5%
Tegevus 1.2.3. Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine				
Kulud	2 192	5 058	2 840	56,2%
Tegevus 1.2.3 Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine				
Kulud	3 336	4 091	2 334	57,1%
Tegevus 1.3.1 Teenused ohvritele ja vägivaldsete järele				
Kulud	9 081	9 516	7 703	80,9%

Laste ja perede programmi 2023. aasta lõplik eelarve oli 1033,9 miljonit eurot, mis esialgselt eelarvest oli 4,8 miljoni euro võrra suurem:

- 2,8 miljoni euro ulatuses toodi üle 2022. aasta eelarve vahendite jääke (sh 2022.a lisaeelarve jääk 1,1 miljonit eurot).
- 1,1 miljonit euro ulatuses suurendati eelarvet riigieelarve seaduse muudatuse käigus (sh 0,5 miljonit euro ulatuses välisvahendite suurendamine)
- 0,88 miljonit euro ulatuses eraldati 2023. aastal vahendeid Vabariigi Valitsuse reservist.

2023. aastal kulutati kokku **998,4 miljonit eurot (96,6% lõplikult eelarvest)**. Kokku jäi kasutamata 35,5 miljonit eurot, millest 5,7 miljonit kantakse üle järgmise aasta eelarvesse.

Programmi tegevusest „Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine“ jäi kasutamata kokku 2,2 miljonit eurot:

- 1,8 miljonit eurot on seotud välisvahendite kasutamise jäägiga seoses uue perioodi struktuurivahendite rakendamise edasilükkumisega.
- 0,4 miljonit eurot on seotud lastekaitse telefoniteenuse ning asutuste tegevuskulude (sh tugiteenuste) jäägiga ning jääk kantakse sihtotstarbelistelt üle järgmise aasta eelarvesse.

Programmi tegevusest „Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine“ jäi kasutamata 1,8 miljonit eurot:

- 0,8 miljonit eurot on partnerlusega seotud projektide toetus, mille tegevused on planeeritud 2024. aastaks ning eelarve on selleks üle viidud.
- 0,3 miljonit eurot on asutuste tegevuskulude (sh tugiteenuste) jäägid ning jääk kantakse sihtotstarbelistelt üle järgmise aasta eelarvesse.
- 0,3 miljonit eurot on seotud välisvahenditega seotud projektide edasilükkumisega uue struktuurivahendite perioodi rakendamisest tulenevalt.

Programmi tegevusest „Teenused ohvritele ja vägivaldsete järele“ jäi kasutamata 1,8 miljonit eurot:

- 0,5 miljoni euro ulatuses oli psühholoogilise abi teenuse vajadus süüteoohvritele väiksem.
- 0,6 miljonit eurot on asutuste tegevuskulude (sh tugiteenuste) jäägid ning jääk kantakse sihtotstarbelistelt üle järgmise aasta eelarvesse.
- 0,4 miljoni euro ulatuses olid 2022. aastast ülekantud vahenditest rahastatud teenuste maht seoses Ukraina sõjapagulastega väiksem. Teenuse vajadus on ka 2024. aastal, kuid riigieelarve reeglitele vastavalt jääke 2024. aastasse üle kanda ei saa.

- 0,3 miljonit eurot on välisvahendite jääk, mis on seotud projektide edasilükkumisega uue struktuurivahendite perioodi rakendumisest tulenevalt.

Programmi tegevusest „Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused“ jäi kasutamata 3,6 miljonit eurot:

- 1,0 miljon eurot on seotud erivajadustega laste rehabilitatsiooniteenusega. Seoses madalate hindadega on keeruline olnud leida partnereid teenuste osutamiseks. Jääk kantakse üle 2024. aastasse.
- 0,6 miljonit eurot perelepituse teenuste vahendeid, mis jäid kasutamata seoses mõnede tegevuste hilisema käivitumisega. Edasi lükkusid eelkõige perelepitajatele suunatud tegevused nagu analüüsid, koolitused ja supervisioonid. Jääk kantakse 2024. aastasse.
- 1,0 miljon eurot on seotud asutuste tegevuskulude (sh tugiteenuste) jääkidega. Vahendeid kasutatakse 2024. aastal vastavalt sihtotstarbele.
- 2,1 miljonit eurot välisvahendeid, mis on peamiselt seotud projektide väiksemast mahust võrreldes planeerituga, sealhulgas 1,7 miljonit eurot struktuurivahendi meetmest „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“. Välisvahendite eelarve jäägist kantakse üle vaid Euroopa Komisjoni projektide rahalised jäägid 0,1 mln euro ulatuses.
- Seadusest tulenevatest kohustuste tagamiseks kasutati 1,1 miljonit eurot enam, kui eelarves oli ette nähtud. Kulude kasv oli tingitud teenuse saajate suuremast arvust võrreldes esialgu planeerituga. Suuremad kulud olid järgmised:
 - 0,6 miljonit eurot erivajadustega lastele pakutavate abivahendite soetamine;
 - 0,5 miljonit eurot krainast pärit saatjata alaealistele sõjapõgenikele asendushooldusteenuse osutamine.

© Stigo

3. Tööturuprogramm

Programmi nimi	Tööturuprogramm
Programmi eesmärk	Töötajate nõudluse ja pakumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötajad toetavad pikaajalist tööelus osalemist.
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Arukas inimene hindab teadmisi, hoiab ennast, teisi ja (elu)keskkonda ning suhtub toetavalt kõikidesse ühiskonnarühmadesse. Ta on teadmishimuline, loov ja ettevõtlik, tahab õppida ning on valmis töö olemuse muutumiseks.
Programmi periood	2023–2026
Peavastutaja (ministeerium)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Eesti Töötukassa (TK), Tööinspeksioon (TI), Riikliku Lepitaja Kantselei
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused	Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus (Astangu KRK, kuni 30.06.2023),

3.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi tegevuste tasandi mõõdikud on kajastatud tulemusaruande lisas nr 1.

Tabel 5. Tööturuprogrammi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi mõõdikud		Tegelik			Sihttase	
		2021	2022	2023	2023	2024
Töäjõus osalemise määr 15–74-aastaste seas, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	mehed	74,6%	76,3%	76,2%	75,0%	75,0%
	naised	67,8%	70,6%	71,8%	68,6%	68,7%
	kokku	71,1%	73,3%	73,9%	71,6%	71,6%
Tööelu kestus aastates <i>Allikas: Eurostat</i>	mehed	38,9	39,9	–*	39,6	39,8
	naised	38,8	40,7	–*	39,2	39,4
	kokku	38,8	40,3	–*	39,4	39,6
Meede 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine						
20–64-aastaste tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>		79,3%	81,9%	82,1%	79,9%	80,1%
16–64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring,</i>		50,6%	52,6%	–*	51,0%	51,2%
15–29-aastaste NEET-noorte määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>		11,2%	10,6%	9,6%	10,6%	10,3%
Tervislikel põhjustel tööhõivest väljalangenute osakaal, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>		14,4%	–**	–**	≤14,4%	≤14,4%
Töötute absoluutse vaesuse määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti sotsiaaluuring</i>		–***	18,5%	–***	≤11,1%	≤11,1%

* 2023. aasta kohta ei ole veel andmeid avaldatud.

** Viimane uuring tehti 2021. aastal.

*** Andmeid ei ole avaldatud. Statistikaameti kodulehe kohaselt ei võimalda 2021. aasta andmete avaldamist andmekaitse põhimõtte ning 2023. aasta andmed ei ole saadaval või on need avaldamiseks ebakindlad.⁴

3.2. Programmi olukorra analüüs

Vaatamata majanduslangusele võis 2023. aastal täheldada Eesti tööturul hõive kasvu mõningast jätkumist. Tööhõive määr vanuses 20–64 aastat tõusis aastaga 81,9 protsendilt rekordilise 82,1 protsendini. Nii kõrge tööhõive määraga on Eesti Euroopa Liidus kolmandal kohal Rootsi ja Hollandi järel. 2023. aastal oli hõive kasv kiireim teenuste sektoris, rekordiliselt kõrge oli naiste ja vanemaealiste tööhõive määr (Euroopa Liidus teisel kohal) ning üldine aktiivsus tööturul.

Samal ajal hõive suurenemisega suurenes ka töötuse määr 6,2 protsendini ning seda peamiselt mitteaktiivsete arvelt. Raskem on olukord inimestel vanuses 50–74 aastat, kelle hulgas kasvas töötus 2023. aastal kõige rohkem. Samas on kasvanud ka vanemaealiste tööhõive, mis näitab, et nende aktiivsus tööturul on suurenenud.

Registreeritud töötuse määr kasvas 7,0 protsendilt 2022. aastal 7,4 protsendini 2023. aastal. Seejuures on viimaselt töökohalt koondamise tõttu arvele tulnud uute registreeritud töötute osatähtsus kasvanud 11,4 protsendilt 2022. aastal 15,1 protsendini 2023. aastal. Aastaga on registreeritud töötute arv vähenenud rahvusvahelise kaitsega Ukraina kodanike seas. Seisuga 31.12.2023 oli registreeritud töötuid kokku 53 139, neist 3985 ehk 7,5 protsenti olid ajutise kaitse saajad (2022. a 12 protsenti).

Absoluutne vaesus ohustab enim töötuid ning 2022. aastal suurenes taas töötute elanike absoluutne vaesus (11,1 protsendilt 2020. a 18,5 protsendile 2022. a). Kuna 2022. aastal suurenes absoluutse vaesuse piir eelneva aastaga võrreldes rekordilises ulatuses (ligi 30%), jäi töötutoetust (50% eelmise aasta alampalgast) saava üksi elava inimese sissetulek absoluutse vaesuse piirist madalamaks.

⁴ LES02: Vaesuse ja ilmajätuse määr peamise hõiveseisundi ja soo järgi, Statistikaamet.

Eesti majanduse jahenemine on 2023. aastal kajastunud ka töösuhetes, mis mõjutab nii ettevõtteid kui ka töötajaid. Majandusolukorra keerukus on tekitanud pingeid tööandjate ja töötajate vahel, tuues kaasa suurenenud töövaidluste arvu. Töövaidluste statistika näitab, et 2023. aastal esitati töövaidluskomisjoni 23 protsenti rohkem avaldusi kui eelmisel aastal. Lisaks töövaidluste arvu kasvule on kasvama hakanud ka nõuete summad. Kui varasematel aastatel oli näha, et töötajad pöörduvad töövaidluskomisjoni väiksemate summadega, siis praegu on summad oluliselt suuremad. 2023. aastal oli nõuete kogusumma 11,4 miljonit eurot (2022. a 9 miljonit eurot).

Majanduse jahenemise tõttu võivad ettevõtted kogeda müügitulude langust, mis omakorda võib viia töötajate koondamiseni. Mitmed tööandjad ei tahtnud lõplikku koondamise otsust teha, lootes majandusolukorra edaspidisele võimalikule paranemisele, mistõttu prooviti leida lahendusi võimaliku koondamise edasilükkamiseks. Näiteks küsisid töötajad tihti Tööinspeksioonilt „sundpuhkusele“ saatmise kohta, millele õiguslik alus puudub. Lisaks pakkusid tööandjad töötajatele tasustamata puhkust, mis aga eeldab töölepingu poolte kokkulepet. Kui tasustamata puhkuse kasutamises kokkuleppele ei jõutud, aga tööd ka ei võimaldatud, tekkis töötajate jaoks tööseisaku olukord, mille puhul on tööandja kohustatud töölepingu seaduse § 35 kohaselt maksma töötajatele selle perioodi eest keskmist töötasu. Koondamiste laine kajastub ka Tööinspeksiooni nõustamistelefoni kõnedes ja kirjades – selle kohta küsitakse viimastel kuudel aina enam.

Lisaks on esile tõusmas vaimse tervise mured töö. Erinevate kriiside ja majandusliku surve tõttu on töökeskkondades suhted pingelised, esineb töökiusu ja alandamist.

Teisalt on üldine olukord ettevõtete töökeskkondades liikunud paremuse suunas ja tööandjate teadlikkus tööohutusest suureneb. Seda näitab ka tööõnnetuste arvu 11-protsendiline vähenemine võrreldes aasta varasemaga, kuid seda saab osaliselt seostada ka majanduse jahtumisega. Kindlasti on ohutuskultuur mõnes sektoris paranenud, aga võib arvata, et kartuses töö kaotada jäetakse väiksematest juhtumitest ka teavitamata.

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- Töötukassa poolt ellu viia tööhõiveprogramm 2024–2029;
- ellu viia ÕÜF, RRF ja ESF+ vahenditest rahastatavad tegevused ja kasutada vahendeid maksimaalselt ja sihipäraselt;
- avada täiendavaid taotlusvoore ESF+ vahenditest tööturumeetmete toetamiseks, suunata tegevused täiendavatele regionaalsetele sekkumistele ning kavandada ja ellu viia töötukassa kaudu täiendavad ESF+ tegevused oskuste ja pikaajalisel haiguslehel olijate meetmete näol;
- ellu viia paindliku tööaja kokkulepete võimaldamiseks vajalikud seadusemuudatused;
- töötada välja ettepanekud töötushüvitiste tõhustamise ja uutele töövormidele töötuskindlustuskaitse laiendamise kohta;
- ajakohastada töövõimetoetuse tingimusi ning soodustada vähenenud töövõimega inimeste tööturule kaasatust;
- rakendada tööandjaid ja töötajaid toetavaid meetmeid töötervishoiu ja tööohutuse valdkonna arendamiseks ESF2021+ rahastusperioodi toel;
- edendada individuaalseid ja kollektiivseid töösuhteid, sealhulgas tõhustada sotsiaaldialoogi, edendada kollektiivlepingute sõlmimist ning analüüsida ja parandada töövaidluskomisjoni töökorraldust.

Töökeskkonnas on esile tõusmas vaimse tervise mured

Erinevate kriiside ja majandusliku surve tõttu on töökeskkondades suhted pingelised, **esineb töökiusu ja alandamist.**

3.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs

TÖÖINSPEKTSIOON

Tööinspeksiooni 2023. aasta tegemistest on detailsem ülevaade [Tööinspeksiooni aastaraamatus](#).

Eesti Töötukassa

Töötukassa 2023. aasta tegemistest on detailsem ülevaade [Töötukassa majandusaasta aruandes](#).

Tööturuprogrammi tegevused panustavad strateegia „Eesti 2035“ tegevuskava oskuste ja tööturu teemaploki muutustesse „Viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega“, „Valmistume tulevikutööks“ ja „Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul“. Samuti panustavad need rahva kestlikkuse, tervise ja sotsiaalkaitse teemaploki muutusse „Nüüdisajastame töötervishoiu tervist toetavaks ja vähendame inimeste töövõimekadu“.

Töötati välja selgem ja eesmärgipärasem ühtne töötushüvitiste süsteem, et see muutuks üheks kindlustussüsteemiks, mis tervikuna võtab arvesse majandusolude muutumise mõju registreeritud töötusele. Loodi uus töötuskindlustushüvitise alaliik – **baasmääras töötuskindlustushüvitis**. Baasmääras töötuskindlustushüvitise loomisega suureneb vähenenud töövõimega inimeste seas töötuskindlustushüvitise saajate osakaal ning see läbi paraneb nende majanduslik toimetulek. Sotsiaalabi vajavad inimesed suunatakse töötushüvitiste süsteemist sotsiaalhoolekandesüsteemi, mis võimaldab terviklikult ja vajaduspõhiselt sotsiaalabi andmise vajadust hinnata ja abi pakkuda. Alustati välja töötatud lahenduste elluviimiseks õigusaktide sätete koostamist. Pikaajalise haigusega inimeste töövõime ennetamise süsteemiga seonduvalt töötati välja töötushüvitiste muudatused.

2023. aastal vastu võetud uus tööturumeetmete seadus ja “Tööhõiveprogramm 2024–2029” (THP) korrastavad kogu tööturuteenuste osutamise õigusruumi. Seaduse tasandil on koondatud samaeesmärgilised tööturuteenused ja -toetused tööturumeetmeteks ning reguleeritud meetmeid saama õigustatud sihtrühmad. Konkreetsed tööturuteenused ja -toetused ning nende tingimused on reguleeritud THPs. Lisaks on uudse lähenemisena samasse Vabariigi Valitsuse määrusesse koondatud nii siseriiklikud tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali kui ESF+ vahenditest rahastatavad teenused ja toetused. Sellega avanesid töötukassa jaoks uue eelarveperioodi ESF+ vahendid.

Sügisel 2023 majandus- ja infotehnoloogiaministri 19. juuli 2023. a määruse nr 48 „**Töölase konkurentsivõime toetamine**“ alusel ESF+ vahenditest kohalikele omavalitsustele suunatud avatud taotlusvoor mitteõppivate ja -töötavate noorte (NEET-olukorras noorte) toetamiseks ja tagasi haridusse või tööturule jõudmiseks võimaldab jätkata noortegarantii tugisüsteemi kasutamist ja osutada noortele täiendavaid teenuseid. Kokku 11,2 miljoni euroga toetati 18 projekti, milles on hõlmatud 13 maakonda ja 62 KOVi.

Lisaks avatud taotlusvoorudest NEET-olukorras noortele suunatud tegevustele kinnitati majandus- ja infotehnoloogia ministri 18. detsembri 2023. a käskkirjaga nr 159 „**Noorte, kes ei õpi ega tööta, ja tervise tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamine**“ toetuse andmise tingimused, mis võimaldab toetada MKM ja SKA tegevusi, mille sihiks on NEET-olukorras ja NEET-riskis noori abistava süsteemi arendamine ja rakendamine ning tervise tõttu haavatavamas olukorras olevate inimeste töövõime säilitamise ja parandamise edendamine.

Majandus- ja infotehnoloogiaministri 17. septembri 2023. a käskkirjaga nr 138 „**Põlevkivisektori töötajate tööle asumise ja oskuste arendamise toetamine**“ võeti kasutusele ka ÖÜFi vahendid, millega järgnevatel aastatel jooksul on võimalik toetada Ida-Virumaa põlevkivisektori töötajate üleminekut teistesse valdkondadesse. Ümberõppe ja uuele tööle asumise toetamiseks on ette nähtud enam kui 7 miljonit eurot, millest 5 miljonit tuleb EÕÜFist ja 2,1 miljonit Eesti riigieelarvest.

Tööturu osapoolte huvisid arvestava tööõiguse tagamiseks koostati analüüs muutuvtunni kokkulepete pilootprojekti kohta eesmärgiga teha ettepanekud paindlike töötaja kokkulepete võimaldamiseks alaliselt kõigis sektorites. Töövaidluskomisjonide (TVK) töö tõhustamiseks alustati TVK menetluslike ja korralduslike murekohtade kaardistamist ning nende lahendamiseks väljatöötamiskavatsuse koostamist. Sotsiaaldialogi edendamiseks alustati kollektiivläbirääkimiste edendamise tegevuskava koostamist.

Suurendamiseks töötajate kaitset ohtlikest kemikaalidest tulenevate ohtude eest, valmistati ette õigusaktide muudatused, millega lisanduvad uued piirnormid töökeskkonnas kasutatavatele kemikaalidele, millega töandja peab töökeskkonnas arvestama ja rakendama meetmeid töötajate tervise kaitseks. Lisaks koostati analüüs töötervishoidu ja tööohtust arendavate ESF 2021+ meetmete väljatöötamiseks.

Majanduse jahenemine kajastub ka Tööinspektsiooni juures tegutseva töövaidluskomisjoni töös, kus võrreldes eelmise aastaga esitati 2023. aastal 23 protsenti rohkem avaldusi ning suurenesid nõuete summad. Tööinspektsiooni järelevalve fookuses olid metallitööstus ja põllumajandus, kus viidi läbi kaks suuremat sihtkontrolli. Lisaks tehti töö- ja puhkeaja kontrollid hoolekandeesutustes. 2023. aasta suvel asus Tööinspektsiooni tööle ka vaimse tervise konsultant. Sellise ametikoha loomine ilmestab, millised teemad on praegu töökeskkonnas aktuaalsed ja milliste teemadega pöörduakse üha enam Tööinspektsiooni poole. Neli aastat tagasi oli Tööinspektsiooni tehtud vihjetest 6% seotud psühhosotsiaalsete ohuteguritega. 2023. aastal on osakaal tõusnud lausa protsendini. Samuti jätkati tööelu infosüsteemi arendamisega – iseteeninduskeskkonna vaates on kasutajatele avatud nüüd ka alaealiste töötajate registreerimise ja lähetatud töötajate moodul.

3.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine (tuhat eurot)

Tabel 6. Tööturuprogrammi ja programmi tegevuste 2023.aasta eelarve täitmine (tuhat eurot)

Tööturuprogramm	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	917 907	931 246	913 444	98,1%
Tegevus 1.1. Tööturuvaldkonna arendamine				
Kulud	2 678	3 393	2 225	65,6%
Tegevus 1.2. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed				
Kulud	890 266	901 817	887 619	98,4%
Tegevus 1.3. Tööelu kvaliteedi arendamine				
Kulud	20 764	23 343	21 171	90,7%
Tegevus 1.4. Erivajadusega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus				
Kulud	4 200	2 693	2 430	90,2%

Tööturuprogrammi 2023. aasta lõplik eelarve oli 931,2 miljonit eurot, mis esialgselt eelarvest oli 13,3 miljoni euro võrra suurem. Peamised muudatused:

- 2,0 miljoni euro ulatuses vähendati eelarvet seoses Astangu Kutser rehabilitatsioonikeskuse liikumisega HTMi valitsemisala asutuseks alates 01.07.2023.
- 0,2 miljoni eurot võrra vähenesid riigieelarve seaduse muudatuste ja ministri liigendusega programmi kulud ja seda peamiselt asutuste jaotuste muudatusest üldkulude eelarvestamise osas, seoses valitsemisalades toimunud tööde ümberkorraldamisest.
- 14 miljonit eurot suurenes välisvahendite eelarve aasta sees, seoses uue perioodi planeerimata välisvahendite projektide kajastamisega ning vana perioodi projektide muutmistega.
- 1,8 miljoni euro ulatuses toodi üle 2022. aasta eelarve vahendite jääke.
- 0,3 miljonit eurot eraldati 2023. aastal Vabariigi Valitsuse reservist IKT jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Tööturuprogrammi eelarve täitmine oli 913,4 miljonit eurot (98,1% lõplikust eelarvest). Kasutamata jäi 17,8 miljonit eurot. 2024. aasta eelarvesse kantakse Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas üle 0,3 miljonit eurot ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas 0,4 miljonit eurot.

Programmi tegevuses „Tööturuvaldkonna arendamine“ jäi kasutamata 1,2 miljonit eurot. Sellest 1,0 miljonit eurot on seotud uue perioodi struktuurivahendite kasutamise edasi lükkamisega järgmistesse aastatesse ning 0,1 miljonit eurot on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tegevuskulud, mis kantakse üle 2024. aastasse.

Programmi tegevuses „Erivajadustega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus“ oli ülejääk 0,3 miljonit eurot, mis tekkis asutuste tegevuskulude jäägist (peamiselt IKT teenuse osas).

Programmi tegevuses „Tööelu kvaliteedi arendamine“ jäi kasutamata 2,2 miljonit eurot:

- 1,5 miljoni euro ulatuses oli täitmine väiksem täiendavate puhkusetasude osas alalise ja osalise töövõimega tööealistele inimestele (1,2 miljonit eurot) ning kahjuhüvitiste osas (0,3 miljonit eurot).
- 0,4 miljonit eurot on seotud asutuste tegevuskulude ülejäägiga, mida kasutatakse samal otstarbel 2024. aastal.
- 0,11 miljonit eurot jäi Tööinspeksioonil kasutamata välisvahenditest rahastatavate projektide eelarvest (hangete täitmise osaline lükkumine 2024. aastasse, mitmeaastaste projektide kulud tekivad järgmistes perioodides).

Programmi tegevuses „Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed“ jäi kasutamata kokku 16,2 miljonit eurot:

- Seaduses ettenähtud toetustest jäi kokku kasutamata 19,7 miljonit eurot.
 - töövõimetustoetused osutasid 24,0 miljonit eurot väiksemaks plaanitud.
 - erijuhtudel sotsiaalmaksu töövõimetoetuse saajate eest, kes töötavad, maksti kokku 1,2 miljonit eurot enam ja erijuhtudel sotsiaalmaksu registreeritud töötute eest 3,0 miljonit eurot vähem eelarvest.
 - töötutoetuse maksed ületasid eelarvet 6,1 miljoni euro ulatuses.
- Välisvahenditest jäi kasutamata 3,14 miljonit eurot, sellest 1,6 miljonit eurot on seotud uue perioodi struktuurivahendite tegevuste edasilükkumisega ning muude välisvahendite väiksemast kasutamisest, näiteks noortegarantii tugisüsteemi väljaarendamine (0,3 miljonit eurot), töövõimereformi sihtrühma töövõimelise töstmise ja nende töötamise soodustamise meetmest tõlketeenuste arendamise ja osutamise kulud (0,4 miljonit eurot). 0,6 miljonit eurot jäi kasutamata projektis Töövõimetus ennetus (TVR II), sest tööturuteenuste osutamine sõltus töövõimetus ennetuse kogu projekti edasiliikumisest ja RaKS menetlusest. Kuna RaKS muudatused jõustusid alles 15.05.2024, ei olnud võimalik 2023. aastal ka tööturuteenuseid osutada ning seetõttu ei olnud võimalik 2023. aastal tööturuteenustele kavandatud TVR II projekti eelarvehahendeid kasutada.
- Töötuskindlustusmaksid vahendati Töötukassale 8,6 miljonit eurot enam, kui eelarvesse planeeritud.

4. Vanemaealiste programm

Programmi nimi	Vanemaealiste programm
Programmi eesmärk	Eestis elavatel vanemaealistel on võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, nad on ühiskonna igapäevaellu kaasatud ning majanduslikult hästi toime tulevad.
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Hooliv ühiskond on tähelepanelik ja abivalmis. Siin on igaühel võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrk. Töö-, pere- ja eraelu ühitamine on toetatud, ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse panustab igauks sõltumata east ning inimeste heaolu on paranenud.
Programmi periood	2023–2026
Peavastutaja (ministeerium)	Sotsiaalministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

4.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi tegevuste tasandi mõõdikud on kajastatud tulemusaruande lisas nr 1.

Tabel 7. Vanemaealiste programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Aktiivsena vananemise indeks <i>Allikas: Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus</i>	37,9 (2018.a)	–	–	40,0	40,0
Meede 1.1. Vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, võrdselt koheldud ning majanduslikult hästi toime tulevad					
50–74-aastaste tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	57,6%	60,0%	60,7%	57,3%	57,2%
65-aastaste ja vanemate suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr, % <i>Allikas: Eurostat, EU-SILC</i>	41,6%	53,1%	47,0%	39,3%	36,8%

4.2. Programmi olukorra analüüs

Vanemaealiste tööhõive on viimasel paaril aastal näidanud kasvutendentsi ja on Euroopa Liidus kõrgeimal tasemel. 2023. aastal suurenes 50–74-aastaste tööhõive määr 60,7%-ni, ületades sellega ka 2023. aastal seatud sihttaseme. 65–74-aastaste tööhõive määr tõusis 2023. aastal aga 28,4%-ni (ELi riikides oli see 2022. a keskmiselt 10%). Mittetöötavate pensionäride ja tööga hõivatute suhtarv on vähenemas, mis rahvastiku vananemist arvestades on positiivne. Hõivet suurendavad kasvav pensioniiga ja sagedasem töötamise jätkumine pensioniea saabudes. 2023. aastal oli tööjõu-uuringu andmetel kuni 89-aastaseid töötavaid pensionäre juba hinnanguliselt 52 600 (kuni 74-aastastest 47 200).

Kuigi vanemaealiste tööhõivenäitajad on kõrged, on nende vaesusrisk võrreldes ülejäänud elanikkonnaga suurem. 2023. aastal vähenes 65-aastaste ja vanemate suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr 47,0% protsendini pärast 2021–2022. aastatel toimunud märkimisväärset kasvu. Viimases kajastus enne pensioniiga tehtud teise pensionisamba väljamaksete negatiivne mõju⁵ – selle tõttu tõusis suhtelise vaesuse piir oluliselt enam, kui suurenes vanaduspension (4,6% koos täiendava pensionitõusuga) ning kuivõrd vanaduspensioniealised selliseid väljamakseid ei saanud, suurenes ka nende elanike suhteline vaesus. 2022. aastal aga tõusis suhtelise vaesuse piir vähem kui pensionid (7,8%) ja selle tulemusena langes vähemalt 65-aastaste suhtelise vaesuse määr 46,8%-le. See aga oligi peamine mõjutaja 65-aastaste ja vanemate suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määra vähenemises 2023. aastal.⁶ Endiselt on aga suhtelisest vaesusest enim ohustatud üksi elavad 65-aastased ja vanemad elanikud.

Seejuures on oluline arvestada, et üle mitme aasta on suurenenud ka absoluutses vaesuses elavate vähemalt 65-aastaste elanike osatähtsus. 2022. aastal oli absoluutse vaesuse määr vähemalt 65-aastaste elanike seas 1,5%, kuid 2016. aastal 0,8%⁷. Vanaduspensionieas elanike absoluutse vaesuse suurenemist selgitab asjaolu, et 2022. aastal jäi rahvapensioni määr (275,34 eurot) madalamaks kui absoluutse vaesuse piir (303,38 eurot) ja kui leibkonnal muid sissetulekuallikaid ei olnud, jäadi vaid rahvapensioni saamise korral absoluutsesse vaesusesse. 2023. aastal rahvapensioni määr (336,39 eurot) mõnevõrra paranes, kuid jäi ka siis napilt alla absoluutse vaesuse piiri, mis oli 338 eurot. Eakate vaesusnäitajaid silmas pidades on oluline välja tuua, et 2023. aasta aprillist kasvasid pensionid ja töövõimetoetuse päevamäärad keskmiselt 13,9% ja keskmine pension tõusis 700 euroni, mis on suurim tõus viimase 15 aasta jooksul.

5 Sinisaar, H. (2024). Hinnatõusu ja teiste tegurite mõju vaesusele ning ilmajaetusele.

6 Statistikaameti avaldatud 2022. aasta suhtelise vaesuse määr kajastub Eurostati avaldatavas 2023. aasta suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määras.

7 Aastate 2017–2021 kohta vaatluste vähese arvu tõttu andmeid ei avaldatud, kuid võib eeldada, et vähemalt 65-aastaste vanemate elanike absoluutse vaesuse määr jäi alla 1%.

Pensionid tõusid märkimisväärselt

+13,9%

Keskmise vanaduspensioni suhe riigi keskmisesse netopalka oli tänu pensionitele määratud maksuvabastusele.

47%

2023. aastal oli keskmine määratud vanaduspensioni suhe riigi keskmisesse brutopalka 37%, keskmise netovanaduspensioni suhe keskmisesse netopalka oli samal ajal 47%. Netosuhe on brutosuhtest suurem põhjusel, et pensionidele rakendatakse suuremat maksuvabastust, mis oli 2023. aastal 704 eurot kuus.

Pensionäride mediaanpensioni ja töötavate inimeste mediaanpalga jagatis iseloomustab praeguste pensionäride suhtelist olukorda võrrelduna riigi üldise tasemega. Kui 2022. aastal oli suhtarv 53%, siis 2023. aastal 56%. Indikaatori kasvu põhjuseks on taas pensionide tõus, mis 2023. aastal oli 13,9%.

Pensioni miinimumeesmärgi indikaatorina kasutatakse rahvapensioni määra ja arvestusliku elatusmiinimumi suhet, mis iseloomustab pensioni piisavust baasvajaduste rahuldamiseks pensionieas. 2023. aastal oli see näitaja 0,99 (2022. aastal 0,91). Ka selle indikaatori kasvu peamiseks põhjuseks oli pensionide märkimisväärne tõus 2023. aastal.

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- teha ettepanekud töandjapensioni loomiseks eesmärgiga soodustada inimeste pensioniks kogumist, et tagada nende parem toimetulek vanaduspensionieas;
- töötada väljameetmed vanemaealiste rolli väärtustamiseks ja positiivsete hoiakute muutmiseks ühiskonnas, sealhulgas hoiakute muutmine vanemaealistesse töötajatesse. See loob paremad võimalused vanemaealiste kaasamiseks, aktiivsemaks osalemiseks ühiskonna- ja tööelus ning sotsiaalpartnerite võimekuse suurendamiseks;
- analüüsida võimalusi miinimumpensioni tõstmiseks, et tagada inimestele parem sotsiaalne kaitse;
- viia ellu pensionitarkuse teenus, suurendades inimeste pensioniteadlikkust ning toetades ja motiveerides nende pensionivalikuid, et saavutada pensionipõlveks rahaline turvatunne.

4.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs

Eesti 2035

Tegevused, mis aitavad ellu viia riigi pikaajalist arengustrateegiat „Eesti 2035“, on strateegia tegevuskavas olevate vajalike muutuste kaupa välja toodud tulemusaruande lisis nr 2.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Sotsiaalkindlustusameti 2023. aasta tegemistest on detailsem ülevaade [Sotsiaalkindlustusameti aastaraamatus](#).

- **Õiglasema ja rahaliselt jätkusuutlikuma pensionisüsteemi tagamiseks** võeti 2023. aastal vastu [soodustingimustel vanaduspensionide ja väljateenitud aastate pensionide reformi seadusemuudatused](#), mille tulemusena kaob võimalus koguda soodusstaaži, mis võimaldab teistest töötajatest palju varem pensionile siirduda ja osadel juhtudel ka kõrgemat pensioni saada. Muudatusetele rakendub pikk ülemineku periood.
- **Pensionäride elujärje toetamiseks** tõsteti alates 2023. aasta aprillist pensioneid ja töövõimetoetuse päevamääri keskmiselt 13,9%, millega [tõusis keskmine pension 700 euroni](#).
- **Inimeste pensionitarkuse edendamiseks** töötati välja [pensionitarkuse strateegia 2023–2027](#), mille eesmärk on tagada inimestele tarkade pensioniotsuste tegemistega piisavad ressursid, et nad tunneksid end pensionieas kindlamalt. Pikemaajalises plaanis toovad targad pensioniotsused kaasa sotsiaalselt kindlustatuma ühiskonna, mida iseloomustab väiksem sõltuvus riiklikest toetustest, väiksem vaesusrisk ja suurem majanduslik stabiilsus.

- **Töötamisega seotud andmete vahetamiseks** allkirjastati 2023. aasta oktoobris [koostöömemorandum Soomega](#), mille tulemusena hakatakse liikuma sotsiaalkindlustuse massandmevahetuse loomise suunas, et oleks lihtsam määrata kahe riigi vahel liikuvate ja töötavate inimeste hüvitisi ning vältida topelt kindlustuskaitse teket.
- **Vanemaealiste toetamiseks** töötati strateegilise partnerluse raames välja dokument „[Vanusesõbralik Eesti. Põhimõtted](#)“. Tegemist on põhimõtetega, millega tuleb erinevatel asutustel (sh riik, KOV, erasektor jne) oma tegevustes arvestada lähtudes inimeste vanusest tulenevatest muutunud vajadustest. 2023. aastal jätkus vanemaealiste kogude loomine eesmärgiga kaasata vanemaealisi inimesi otsustusprotsessidesse. Eakate eneseabiühendamise soodustamiseks toetati Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingu (VENÜ) tegevusi, mis panustasid vanemaealiste aktiivse eluhoiaku säilitamisse, eneseteostuse võimaldamisse, eneseabi ja vastastikuse abistamise ning mõtestatud vaba aja veetmise tagamisse.

4.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 8. Vanemaealiste programmi ja programmi tegevuste 2023.aasta eelarve täitmine (tuhat eurot)

Vanemaealiste programm	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	3 442 224	3 448 224	3 426 233	99,4%
Tegevus 1.1. Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine				
Kulud	628	4 048	3 935	97,2%
Tegevus 1.2. Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine				
Kulud	3 441 596	3 444 176	3 442 299	99,9%

Vanemaealiste programmi esialgne eelarve oli 3 442,2 miljonit eurot, lõplik eelarve oli 6,0 miljoni euro võrra suurem – kokku 3 448,2 miljonit eurot. Peamised muudatused eelarves on:

- 4,2 miljonit eurot toodi üle 2022. aasta eelarve vahendite jääke (sh Vabariigi Valitsuse reservieraldiste jäägid 0,11 miljonit eurot).
- 1,3 miljoni euro ulatuses suurendati eelarvet riigieelarve seaduse ja ministri liigenduse muudatuse käigus seoses peamiselt üldkulude (sh IKT kulude) jaotuse muudatusest programmide lõikes.
- 0,2 miljonit eurot oli seotud välisvahendite eelarve suurendamisega seoses struktuurivahendite uue perioodi vahenditega.
- 0,3 miljonit euro ulatuses eraldati vahendeid Vabariigi Valitsuse reservist IKT jätkusuutlikkuse tagamiseks ning kliimaeesmärkide teaduspartnerluseks.

Vanemaealiste programmi täitmine oli 3 426,2 miljonit eurot (99,4% lõplikust eelarvest). Kasutamata jäi kokku 22,0 miljonit eurot. Suurima osa kasutamata kulueelarvest moodustas maksutuludega (sotsiaalmaks, kogumispension) seotud kulude jääk. 2024. aastasse kantakse ülejäägist 0,9 miljonit eurot.

Programmi tegevusest „Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine“ jäi kasutamata 21,9 miljonit eurot. Peamised põhjused:

- Sotsiaalmaksust ja kogumispensioni maksetest tehtud kulud töövõimetuspensioniks, toitjakaotuspensioniks ja vanaduspensioniks osutusid 25,8 miljoni euro ulatuses väiksemaks planeeritust.
- 0,7 miljonit euro ulatuses olid asutuste tegevuskulud (sh tugiteenuste osutamisega seotud kulud) väiksemad eelarvest. Vahendid viiakse üle ja kasutatakse 2024. aastal samal otstarbel.
- 0,1 miljoni euro ulatuses jäi kasutamata 2022. aastal Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud ülekantud vahendite jääk hinnatõusu leevendamise toetamiseks pensionäridele.
- Seadusest tulenevate pensionite maksed osutusid 4,8 miljoni euro võrra suuremaks planeeritud eelarvest.

5. Sotsiaalhoolekande programm

Programmi nimi	Sotsiaalhoolekande programm
Programmi eesmärk	Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu.
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Hooliv ühiskond on tähelepanelik ja abivalmis. Siin on igaühel võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrk. Töö-, pere- ja eraelu ühitamine on toetatud, ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse panustab igaüks sõltumata east ning inimeste heaolu on paranenud.
Programmi periood	2023–2026
Peavastutaja (ministeerium)	Sotsiaalministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

5.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi tegevuste tasandi mõõdikud on kajastatud tulemusaruande lisas nr 1.

Tabel 9. Sotsiaalhoolekande programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Suure hoolduskoormusega (20 ja enam tundi nädalas) 16-aastaste ja vanemate inimeste osakaal <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	2,3%	2,5%	2,4%	2,2%	2,2%
Kodust iseseisvat toimetulekut toetavate avahooldusteenuste ehk mitteinstitutionaalsete teenuste ja ööpäevaringse institutionaalse hooldusteenuse saajate suhtarv <i>Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika, Sotsiaalkindlustusamet</i>	1,1	1,1	–	1,1	1,2
Meede 1.1 Iseseisvat toimetulekut toetavate kvaliteetsete hoolekandeteenuste, toetuste ja abi tagamine					
Iseseisvat toimetulekut toetavaid teenuseid ja ööpäevaringset institutionaalset hooldusteenust saavate vanemaealiste suhtarv <i>Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika, Sotsiaalkindlustusamet</i>	0,67	0,67	–	>0,66	>0,71
Iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste ja ööpäevaringset institutionaalset hooldusteenust saavate tööealiste puudega inimeste suhtarv <i>Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika, Sotsiaalkindlustusamet</i>	1,7	1,6	–	1,7	1,8

5.2. Programmi olukorra analüüs

Eesti hoolekandesüsteemi üheks murekohaks on inimeste suur hoolduskoormus. Eesti tööjõu-uuringu 2023. aasta andmetel abistas või hooldas oma leibkonnaliiget 55 000 16-aastast ja vanemat inimest, mis on 5% kõigist sellesse vanuserühma kuuluvatest elanikest. Suure hoolduskoormusega (vähemalt 20 tundi nädalas) 16-aastaseid ja vanemaid inimesi oli 2023. aastal 26 700, s.o 2,4% kõigist samas vanuses elanikest. Võrreldes 2022. aastaga hoolduskoormusega inimeste osakaal pisut kasvas, kuid suure hoolduskoormusega inimeste osakaal veidi vähenes.

Endiselt on proovikiviks kohalike omavalitsuste ebaühtlane tase hoolekandelise abi tagamisel. Eesti sotsiaalsüsteem on institutionaalse hoolduse poole kaldu ning vajalik on pakkuda eakatele rohkem teenuseid, mis soodustavad kauem kodus elamist. 2022. aasta ja 2021. aasta võrdluses kasvas kodus iseseisvat elamist toetavate avahooldusteenuste (edaspidi avahooldusteenus) saajate arv vaid pisut (1%) rohkem kui ööpäevaringseid institutionaalseid teenuseid saanud inimeste arv (vastavalt 613 ja 533 inimese võrra ehk 4% ja 3%). Kokkuvõttes jäi nende omavaheline suhe samaks (1,1 avahooldusteenuse saajat 1 ööpäevaringse institutionaalse teenuse saaja kohta).

65-aastaste ja vanemate inimeste puhul vähenes 2021. aasta ja 2022. aasta võrdluses rehabilitatsiooniteenuse ja päevahoiuteenuse saajate arv vastavalt 9% ja 15% ning kasvas ööpäevaringse üldhooldusteenuse saajate arv 4% (2021. a 12 587 inimest ja 2022. a 13 146 inimest). Avahooldusteenuste ja institutionaalsete teenuste suhe jäi samaks (0,67 avahooldusteenuse saajat 1 ööpäevaringse institutionaalse teenuse saaja kohta). Tõenäoliselt on sarnaseid tulemusi oodata ka 2023. aasta andmetes. Seda mõjutab 2023. aasta juulist rakendunud hooldereform.

Pikka aega on olnud probleemiks ööpäevaringse üldhooldusteenuse saajate suur omaosalus teenuse eest tasumisel, mistõttu ei ole teenus kõigile abivajajatele olnud kättesaadav ja lähedaste koormus on ebaproportsionaalselt suur, seda nii hoolduse pakkumisel kui hooldusteenuse eest tasumisel. Hooldereformi tulemusena kasvas 2023. aastal Sotsiaalkindlustusameti andmetel ööpäevaringse üldhooldusteenuse saajate arv 10% (31.12.2023 seis), mis on 4% rohkem kui 2022. aasta lõpus. Kokku lisandus aasta jooksul 940 uut teenusesaajat, kellest 80% (739 inimest) hakkas teenust saama pärast reformi jõustumist.

Ööpäevaringse üldhooldusteenuse saajate arvu nii suur kasv näitab, et reformi siht on õige – teenus on varasemast olulisemalt kättesaadav ja seni hoolduskoormust kandnud omasteholdajad on koormusest vabanevad, neil on paremad võimalused jätkata või alustada töötamist ja seeläbi oma toimetulekut säilitada. Seega on muudatuse mõju mitmetahuline, institutsionaalsete teenuste saajate arvu kasv võib olla hoolduskoormusega inimestele positiivse mõjuga seeläbi, et nende lähedane saab teenust. Siiski on eesmärk parandada ka avahooldusteenuste kättesaadavust.

Tööealiste puudega inimeste osas vähenes samade aastate võrdluses avahooldusteenuste saajate arv 6% ja institutsionaalseid teenuseid saanud inimeste arv 2%, kokkuvõttes vähenes ka nende omavaheline suhe (2022. a 1,6 ja 2021. a 1,7).

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- jätkata pikaajalise hoolduse reformiga ning parandada erihoolekande kvaliteeti ja kättesaadavust;
- tagada toimepidevus ja kriisideks valmisolek, mille eesmärk on sotsiaalvaldkonna vastutavate ametkondade ja valdkonna ettevalmistamine kriisiolukordade juhtimiseks ja uute ülesannete täitmiseks, mis muu hulgas tulenevad tsiviilkriisi ja riigikaitse seadusest;
- lõimida tervishoiuteenused ja sotsiaalteenused ning arendada nende koordineeritud osutamist;
- jätkata erivajadusega täisealistele mõeldud toetuste ja teenuste reformi, mille eesmärk on paranda sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse, abivahenditeenuse ja puudega inimeste sotsiaaltoetuste korraldust (sh puude tuvastamine);
- parandada valdkonna tööjõu juurdekasvu ja väljaõpet.

5.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs

Eesti 2035

Tegevused, mis aitavad ellu viia riigi pikaajalist arengustrateegiat „Eesti 2035“, on strateegia tegevuskavas olevate vajalike muutuste kaupa välja toodud tulemusaruande lisas nr 2.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Sotsiaalkindlustusameti 2023. aasta tegemistest on detailsem ülevaade [Sotsiaalkindlustusameti aastaraamatus](#).

- **Hoolduskoormuse vähendamiseks ja teenuse kvaliteedi parandamiseks** jõustus [2023. aasta juulis hooldereform](#), millega hakkab riik panustama hooldekodude kohatasude maksmisesse, toetades sellega oluliselt hoolealuste ja nende lähedaste toimetulekut. Hooldereformiga investeeris riik 2023. aastal üldhooldusteenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamiseks 40 miljonit eurot, 2024. aastal on täiendav riigieelarve rahastus kohalike omavalitsuste tulubaasi ja tasandusfondi ligi 61 miljonit eurot ja 2026. aastaks suureneb rahastus ligi 68 miljoni euron. Hooldereformi tulemusena kasvas 2023. aastal hooldekodudes hoolduspersonali arv 25%. Reformi raames kehtestati ühtlasema kvaliteediga teenuse tagamiseks ka sotsiaalteenuste sisu täpsustavad nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele ja koduteenu-

Hooldereformi
tulemusena kasvas
ööpäevaringse
üldhooldusteenuse
saajate arv

+10%

sele. Hooldekodude hinnatõusu pidurdamiseks [jätkati hooldekodudele energiahinna kallinemist leevendava toetuse maksmist](#) (perioodi jaanuar kuni märts eest). 2023. aastal oli toetusmeetme eelarve kokku 4,3 miljonit eurot. Pikaajalise hoolduse reformi toetamiseks seati eesmärgiks pakkuda KOVidele tuge koduteenuste arendamisel ja meetmeid omastehooldajate toetamiseks. Selleks valmistati 2023. aastal ette avatud taotlusvoorud kodus elamist toetavate teenuste kättesaadavuse parandamiseks ja hoolduskoormuse leevendamiseks kohalikul tasandil, mis avanevad 2024. aastal. Avatud taotlusvoorudeks on kavandatud enam kui 33 miljonit eurot ELi struktuurifondide vahendeid koos riikliku kaasfinantseeringuga. Samuti valmis 2023. aastal määrus, millega hakatakse alates 2024. aastast [toetama kogukonna juhitud kohaliku arengu tegevusrühmi](#), mis aitavad parandada pikaajalise hoolduse kättesaadavust ja kvaliteeti.

- **Erihoolekandeteenuste paremaks tagamiseks** võeti 2023. aastal vastu otsus 2024. aasta riigieelarvega [eraldada erihoolekandeteenuste rahastamiseks lisavahendeid 6,1 miljonit eurot](#), mis suunatakse peamiselt erihoolekandeteenuste hindade tõusu ja teenusekohtade kättesaadavuse parandamiseks. Lisavahendid võimaldasid tõsta tegevusjuhendajate palka ja leevendasid teenuseosutajate majanduskuludega toimetulekut.
- **Tervishoiuteenuste ja sotsiaalteenuste lõimimiseks ja koordineeritud osutamiseks** korraldati 2023. aastal avatud taotlusvoor hoolduskoordinatsiooni võrgustiku maakonnaüleseks laiendamiseks ja toimiva koordinatsioonimudeli loomiseks. Koordinatsioonimudeli jätkurakendamisel osalevad nelja piirkonna sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteemi asutused ning projektide kestuseks on kaks aastat. Samuti koostati sotsiaalhoolekande seaduse muutmiseks [väljatöötamiskavatsus inimeste vajadustele vastava rehabilitatsioonisüsteemi loomiseks](#), millega on kavas integreerida erivajadusega inimestele osutatavad rehabiliteerivad üksikteenused ja sekkumised tervishoiuteenustega, arendada välja täiendavad eri sihtrühmadele vajalikud sotsiaal- ja tervise teenused ning kujundada ümber tööalase rehabilitatsiooni sisu.
- **Taristu kaasajastamiseks** viidi 2023. aastal lõpule ELi struktuurivahendite 2014–2020 perioodi vahenditest rahastatud erihoolekandetasutuste reorganiseerimine, millele 2023. aastal eraldati üle 3 miljoni euro. Kokku loodi aastate jooksul 1644 kvaliteetset teenusekohta, millest 1145 reorganiseeriti ja 499 olid uued teenusekohad, et pakkuda psüühilise erivajadusega inimestele paremaid elamis-, õppimis- ja töötamistingimusi. Erihoolekandetasutuste reorganiseerimisega jätkatakse ELi struktuurivahendite 2021–2027 perioodi vahenditest. Samuti eraldati 2023. aastal REACT-EU vahenditest ööpäevaringse väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse osutajatele nakkushaiguste leviku tõkestamiseks 7,66 miljonit eurot.
- **Abivahendite kättesaadavuse tagamiseks** valmis 2023. aasta mais [väljatöötamiskavatsus sotsiaalhoolekande seaduse muutmiseks](#), millega soovitakse korrastada abivahendite süsteemi, et abivahendid oleksid vajaduspõhiselt ja ühtsetel alustel kättesaadavad üle elukaare, parandada valdkondadeülest standardiseeritud andmevahetust ja parandada kuulmislangusega inimestele tõlketeenuse kättesaadavust. Samuti muutusid 2023. aastal abivahendite loetelu tingimused, piirhinnad ja piirimiidid, millega tagatakse inimestele paremad võimalused abivahendite soetamisel või üürimisel.
- **Puuetega inimestele parema teenuse tagamiseks** on alates 2023. aasta novembrist puudega lastel ja puudega vanaduspensioniealistel võimalik puude raskusastme tuvastamist taotleda Sotsiaalkindlustusameti iseteeninduses, millega lihtsustus ka taotluse täitmine. 2023. aastal leiti arenduspartner täisealise abivajaduse esmase hindamisvahendi loomiseks STARi keskkonda, mis valmib 2025. aasta alguseks. 2023. aasta alguses valmis Sotsiaalkindlustusametis puudeinfo andmevahetusprojekt, mis võimaldas kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajatel kokku hoida tööaega ja keskenduda inimeste abistamisele. Samuti alustati analüüsiga rahvusvahelisel funktsioneerimisvõime klassifikatsioonil (RFK) põhineva juhise loomiseks laste ja vanaduspensioniealiste puude raskusastme tuvastamisel, analüüs valmib 2024. aastal.
- **Puuetega inimeste toetamiseks** saavutati seoses mootorsõidukimaksu eelnõu ettevalmistamisega kokkulepe, millega on [maksust vabastatud need autod, mis on kohandatud puudega inimestele](#). Mootorsõidukimaksu eelnõu kohaselt töötab Sotsiaalministeerium välja toetusmeetmed puuetega inimestele, mida rakendatakse 2025. aastal. Meetmed hõlmavad osade puuetega inimeste sotsiaaltoetuste tõstmist, abivahendite võimaldamist ilma eelneva puude või vähenenud töövõime tuvastamiseta ning osade abivahendite riigiosaluse suurendamist. Samuti jätkas Sotsiaalministeerium 2023. aastal riigieelarvelise toetuse (1,4 miljonit eurot) maksmist Sihtasutus Eesti Puuetega Inimeste Fondile, et toetada puuetega inimeste õiguste ja huvide esindamist riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandil.
- **Dementsusega inimeste ja nende lähedaste toetamiseks** jätkas Dementsuse Kompetentsikeskus (AS Koeru Hooldekeskuse juures) 2023. aastal nõustamisteenuse pakkumist nii dementsusega inimestele, nende lähedastele kui ka teenuseosutajatele. Igas maakonnas jätkasid tööd lähedastele mõeldud tugigrupid ning

keskus korraldas koolitusi ja infopäevi. Valmisid uus juhend „[Dementsuse ennetus ja riskitegurid](#)“ ja lühendatud versioon suunistest, mis on suunatud teema kajastamisele meediaruumis ja laiemalt. Samuti jätkati Tervise Arengu Instituudi kaudu hoolekandeesutuste spetsialistide pädevuse suurendamiseks dementsu-seteemalise koolitusprogrammiga, et parandada dementsusega inimestele osutatavate teenuste kvaliteeti. Koolitusprogrammi lõpetas 28 inimest 15 hoolekandeesutusest. Lisaks viis Dementsuse Kompetentsikeskus koostöös TAI-ga ellu mentorlusprogrammi, kus osales kokku kaheksa hoolekandeesutust.

- **Inimeste toimetuleku tagamiseks** testiti alates 2023. aasta aprillist Harju- ja Raplamaal uutset toiduabikaartide süsteemi, kus senine toidupakkidel põhinev korraldus asendati toiduabikaartidega, mis on inimväärsem ja võimaldab abivajajale suuremat valikuvabadust. Toiduabikaardiga saab inimene senise peamiselt kuivainetest, konservidest ja muudest pika säilivusajaga toodetest koosneva toidupaki asemel ise valida, milliseid toiduaineid ta soetab. Esimese riigina Euroopas [läks Eesti kogu riigis toidupakkidelt toiduabikaartidele üle](#) 2023. aasta oktoobris. Riiklik toiduabi jõudis 2023. aastal 48 616 abivajajani. Ukraina sõjapõgenike toetamiseks jätkas Sotsiaalkindlustusamet 2023. aastal abivajajatele lühiajalise majutuse pakkumist (2023. a 3691 inimest, 2022. a 22 107 inimest).
- **Sotsiaalvaldkonna kriisivalmiduse ja toimepidevuse tagamiseks** tehti koostöös kohalike omavalitsustega ettevalmistusi, et korraldada vältimatut sotsiaalabi ulatuslikes kriisides. Sotsiaalkindlustusametil valmisid võtmeteenuste toimepidevusplaanid ning 314 ööpäevaringse üldhooldusteenuse pakkuja energia ja varustuskindluse analüüs. Sotsiaalministeeriumis valmistati ette tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõuga seotud sotsiaalvaldkonna eriseaduste pakett.

5.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 10. Sotsiaalhoolekande programmi ja programmi tegevuste 2023.aasta eelarve täitmine (tuhat eurot)

Sotsiaalhoolekande programm	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	159 997	167 742	162 907	97,1%
Tegevus 1.1. Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV-de võimestamine				
Kulud	14 741	9 589	6 919	72,2%
Tegevus 1.2. Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine				
Kulud	145 256	158 152	155 988	98,6%

Sotsiaalhoolekande programmi esialgne eelarve oli 159,9 miljonit eurot. 2023. aasta lõplik eelarve oli 167,7 miljonit eurot, mis oli esialgselt eelarvest 7,7 miljoni euro võrra suurem. Peamised muudatused eelarves:

- 17,1 miljoni euro ulatuses toodi üle 2022. aasta eelarve vahendite jääke (sh 2022.a lisaeeelarve jääk 10,6 miljonit eurot, välisvahendite jääk 0,1 miljonit eurot, Vabariigi Valitsuse reservieraldiste jäägid 0,05 miljonit eurot).
- 9,6 miljoni euro ulatuses vähendati eelarvet riigieelarve seaduse muudatuse käigus (valdavalt välisvahendite täpsustamine).
- 0,2 miljoni euro ulatuses eraldati vahendeid Vabariigi Valitsuse reservist IKT jätkusuutlikkuse tagamiseks ning kliimaeesmärkide teaduspartnerluseks.

Sotsiaalhoolekande programmi 2023. aasta tegelik kulu oli 162,9 miljonit eurot (97% lõplikust eelarvest). töötada välja meetmed vanemaealiste rolli väärtustamiseks ja positiivsete hoiakute muutmiseks ühiskonnas, sealhulgas hoiakute muutmine vanemaealistesse töötajatesse. See loob paremad võimalused vanemaealiste kaasamiseks, aktiivsemaks osalemiseks ühiskonna- ja tööelus ning sotsiaalpartnerite võimekuse suurendamiseks.

Programmi tegevusest „Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV-de võimestamine“ jäi kasutamata 2,7 miljonit eurot, mille jaotus on järgmine:

- 1,7 miljonit eurot on partnerlusega seotud projektide toetus, mille tegevused on planeeritud 2024. aastal ning vahendid on üle viidud järgmise aasta eelarvesse.
- 0,7 miljonit eurot on asutuste tegevuskulude (sh tugiteenuste) jääk, vahendid kantakse sihtotstarbeliselt üle.

- 0,1 miljonit eurot on 2022. aastast ülekantud vahendite jääk Ukraina sõjapagulastele osutatavad teenuste osas. Teenuse vajadus on ka 2024. aastal, kuid riigieelarve reeglitele vastavalt jääke üle kanda ei saa.
- 0,1 miljonit eurot on välisvahendite projektidega seotud kulud, Euroopa Komisjoni projektide rahalised jäägid viiakse üle 41 031 euro ulatuses.

Programmi tegevusest „Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine“ jäi kasutamata 2,2 miljonit eurot.

Vahendid jäid kasutamata järgmistel põhjustel:

- 6,6 miljonit eurot seoses välisprojektidega (sh uue perioodi struktuurivahendite tegevuste edasilükkumisega 4,3 miljonit eurot). Prognoositust vähem kasutati vahendeid tööturul osalemist toetavate hoolekandeteenuste osas 0,6 miljonit eurot, toiduabiga seotud vahendeid 0,5 miljonit eurot, sotsiaaltransporditeenuse korraldusmudeli testimise kulusid 0,3 miljonit eurot.
- 5,7 miljonit eurot erihoolekandeteenuste pakkumisel. Jääk on seotud peamiselt elupinda pakkuvate erihoolekandeteenuste osas, kus on nõudlus kõrge, kuid teenuseosutajad on olnud uute teenuskohtade loomisel tagasihoidlikud. Teenuste pakkumisel on probleemiks teenuse madalad hinnad, mis ei kata teenusega seotud nõudeid. Jääk viiakse erihoolekande osutamise tagamiseks üle järgmise aasta eelarvesse.
- 2,4 miljonit eurot on 2022. aastast ülekantud vahendite jääk Ukraina sõjapagulastele osutatavad teenuste jaoks. Teenuse vajadus on ka 2024. aastal, kuid riigieelarve reeglitele vastavalt jääke üle kanda ei saa.
- 0,7 miljonit eurot sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse pakkumisel, kus teenuse saamine lükkus 2024. aastasse. Vahendid on sihtotstarbeliselt üle kantud.
- 0,4 miljonit eurot on asutuste tegevuskulude (sh tugiteenuste) jääk, vahendid kantakse sihtotstarbeliselt üle.

Seadusest tulenevate kohustuste tagamiseks kasutati planeeritust 13,5 miljoni euro ulatuses enam vahendeid:

- Pagulastele varjupaigateenuse pakkumine osutus suurema pagulaste arvu tõttu prognoositust 16 miljoni euro võrra suuremaks.
- Abivahendite teenuse pakkumine täisealiste osutus abivajavate inimeste arvu suurenemise tõttu 1,6 miljoni euro võrra suuremaks planeeritud eelarvest.
- Puudega inimeste igakuised toetused osutusid väiksema saajate arvu tõttu 3,8 miljoni euro võrra väiksemaks.
- Toetuste kojukanneteks kulus 0,2 miljonit eurot vähem vahendeid.
- Õppelaenude kustutamise kulud olid 0,1 miljonit eurot väiksemad.

6. Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm

Programmi nimi	Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm
Programmi eesmärk	Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Hooliv ühiskond on tähelepanelik ja abivalmis. Siin on igaühel võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrk. Töö-, pere- ja eraelu ühitamine on toetatud, ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse panustab igaüks sõltumata east ning inimeste heaolu on paranenud.
Programmi periood	2023–2026
Peavastutaja (ministeerium)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Kaasvastutaja ministereerium ja selle valitsemisala asutused	Sotsiaalministeerium, Soolise Võrdõiguslikkuse ja Võrdse Kohtlemise Voliniku kantselei (SVVK), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

6.1. Programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi tegevuste tasandi mõõdikud on kajastatud tulemusaruande lisas nr 1.

Tabel 11. Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi ja programmi meetme mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Nende inimeste osakaal, kes enda arvates kuuluvad mõnda gruppi, mida Eestis diskrimineeritakse <i>Allikas: Euroopa sotsiaaluuring</i>	7,3% (2020/ 2021)	–*	–*	<7,3%	<7,3%
Sooline palgalõhe** <i>Allikas: Statistikaamet</i>	14,9%	17,7%	13,1%	13,5%	12,8%
Ligipäasetavuse indeks <i>Allikas: Rahandusministeeriumi minuomavalitsus.ee andmekogu</i>	33%	39,5%	–**	38,4%	39,4%
Meede 1.1. Soolise võrdõiguslikkuse edendamine					
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "raha" <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	73,2	73,6	73,3	74,2	74,7
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "töö" <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	72,5	72,7	77,5	72,9	73,1
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "võim" <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	36,6	34,0	33,0	40,7	42,7
Meede 1.2. Vähemusgruppide võrdse kohtlemise tagamine ja nende võrdsete võimaluste edendamine, muu hulgas ligipäasetavuse suurendamise kaudu					
Märgise „Austame erinevusi“ saanud organisatsioonide arv*** <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	32	49	49	säilib	suureneb
Elanike osakaal, kes hääletaks valimistel kandidaadi poolt olenemata sellest, kas ta on gei, lesbi, biseksuaalne või transsooline inimene <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring****</i>	56%	–	–	>56%	>56%

* Euroopa sotsiaaluuringu sisendit koguti 2022/2023, aga uuring ei ole veel saadaval.

** 2023. aasta andmed peaks eelduslikult olema saadaval juunis 2024.

*** Märgist „Austame erinevusi“ antakse välja iga kahe aasta tagant.

**** Soolise võrdõiguslikkuse monitooringut ei tehta igal aastal (uuringud on toimunud aastatel 2003, 2005, 2009, 2013, 2016, 2021).

6.2. Programmi olukorra analüüs

Palgalõhe on viimase kümne aasta jooksul märgatavalt vähenenud. Kuigi 2022. aastal kasvas naiste ja meeste palgaerinevus 17,7 protsendini, kahanes see 2023. aastal 13,1 protsendini, ületades oodatava sihttaseme. Viimase soolise võrdõiguslikkuse monitooringu kohaselt on enamik Eesti inimestest (83 protsenti) palgalõhest teadlikud, kuid 2016. aastaga võrreldes on vähenenud nende inimeste osakaal, kes peavad soolist palgalõhet pigem suureks või väga suureks probleemiks (64 protsenti vs. 54 protsenti). Käarid meeste ja naiste hinnangute vahel on märkimisväärsed: probleemi näeb 71 protsenti naistest ja vaid 35 protsenti meestest. Monitooring toob muu hulgas muret tekitava trendina välja selle, et noorte meeste ja naiste soolist võrdsust puudutavad hinnangud ja hoiakud lahknevad oluliselt. Kui 15–29-aastaste naiste hoiakud on muutunud aja jooksul oluliselt võrdõiguslikumaks, siis 15–29-aastaste meeste hoiakud on mitmes küsimuses patriarhaalsemad või vägivalda normaliseerivamad kui kogu elanikkonnal või meestel keskmiselt.

Soolise palgalõhe suurust mõjutavad nii soolised stereotüübid, ebavõrdne hoolduskoormuse jagamine kui ka sooline segregatsioon – naised ja mehed on koondunud õppima ja töötama erinevatesse valdkondadesse. 2021/2022 õppeaastal oli kutse- ja kõrghariduses hariduserialadel õppijatest mehi kõigest 11 protsenti, tervise ja heaolu erialadel 15 protsenti ning humanitaaria ja kunsti erialadel 32 protsenti. Samal ajal on kõige kiirema kasvupotentsiaali ja suurima tööjõuvajadusega IKT-valdkonnas meeste osakaal õppurite seas üle 70 protsenti.

OECD 2022. aasta raport toob välja, et Eesti jääb ühiskonnas valitsevate püsivate sooliste erinevuste tõttu igal aastal ilma märkimisväärsest majanduskasvust, sealhulgas kõige suurem majanduse kasvupotentsiaal peitub naiste ja meeste erialaste erinevuste vähendamises tööturul ning tasustamata kodu- ja hooletööde tegemise võrdsemas jaotuses. Samuti aitab palgalõhe vähenemisele kaasa palkade läbipaistvuse suurendamine ja palga määramise ühtsete aluste loomine organisatsioonides

Eesti ühiskond on muutunud vähemuste suhtes avatumaks ja sallivamaks, vaatamata sellele jääb Eesti võrdluses teiste Euroopa Liidu riikidega nende hulka, kus sallivus on pigem vähene. Eeskätt on suhtumine negatiivne teistsuguse etnilise päritolu, nahavärvi ja/või võõra religioosse või kultuuritaustaga inimeste suhtes, samuti seksuaalvähemuste suhtes. Tõrjutust kogevad ka erinevas vanuses inimesed, kui neid peetakse liiga vanaks või liiga nooreks.

Õiguskaitse puudulikkus jätab osad sihtgrupid tõhusa kaitseta

Üks teravamaid probleeme on õiguskaitse puudulikkus. Puudujääke on õiguslikus regulatsioonis – näiteks jätab võrdse kohtlemise seaduse piiratud kohaldamisala puudega inimesed ja mitu muud vähemusrühma tööelust väljapoole jäävates valdkondades (sh kaupade ja teenuste kättesaadavus) tõhusa kaitseta. Teisest küljest on tõhusaks õiguskaitseks vajalik ka seaduste täitmise jälgimine ning tasuta esmase õigusabi ja hinnangu andmine soolise võrdõiglikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poolt. Seetõttu on oluline voliniku institutsiooni tugevdada ning tagada tõhusaks toimimiseks vajalik mandaat ja ressursid.

Poliitikakujundamiseks ja mõjude hindamise aluseks on usaldusväärsed ja ülevaatlikud andmed ja analüüsid. Vähemusi puudutavad andmed, mis peaksid olema aluseks sihtrühmade olukorda ja vajadusi arvestavale poliitikakujundamisele ja selle mõjude hindamisele, on praegu ebaühtlaselt kogutud ning info hulk varieerub nii vähemusrühmade kui valdkondade vaates.

Endiselt ei ole kogu füüsiline keskkond ega info, samuti paljud teenused kõigile ühiskonnaliikmetele võrdselt ligipääsetavad. Samuti ei peeta avaliku ruumi ja teenuste disainimisel alati läbivalt silmas erinevate sihtrühmade vajadusi.

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- kaasajastada soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste õigusraamistikku kaasajastamine ja seda tõhusamalt rakendada;
- suurendada ja toetada tööandjate teadlikkust soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamiseks saadavast kasust ja vajalikkusest, sealhulgas jätkata mitmekesisuse märgise ja leppega ning arendada digitööriista Palgapeegel, et tõhustada võrdse ja võrdväarse töö eest võrdse palga maksmist ning palkade läbipaistvust;
- vähendada soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul, eriti valdkondades, kus sooline segregatsioon on kõige suurem, samuti parandada haridustöötajate, tööandjate jt võtmesihtrühmade oskusi ja koostööd, et vähendada soolist segregatsiooni ja ebavõrdsust;
- soodustada kesksete võrdse kohtlemise ja soolõime põhimõtete ja praktikate senisest tõhusamat kasutuselevõttu kõikides poliitikavaldkondades, pakkudes selleks koolitust, nõustamist ja tööriistu;
- võimestada professionaalse valdkondliku huvikaitse arengut, toetades soolist võrdsust ning vähemusrühmade võrdseid võimalusi edendavaid ja võrdse kohtlemise tagamist toetavaid huvikaitseorganisatsioone strateegilise partnerluse kaudu.

6.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs

Eesti 2035

Tegevused, mis aitavad ellu viia riigi pikaajalist arengustrateegiat „Eesti 2035“, on strateegia tegevuskavas olevate vajalike muutuste kaupa välja toodud tulemusaruande lisas nr 2.

SOOLISE VÕRDÕIGUSLIKKUSE JA
VÕRDSE KOHTLEMISE VOLINIK

Voliniku 2023. aasta tegemistest on detailsem ülevaade [voliniku aastaülevaates](#).

Programmi tegevused panustavad strateegia „Eesti 2035“ tegevuskava oskuste ja tööturu teemaploki muutusse „Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul“.

- **Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste valdkonna arendamiseks** ning võrdõigusvoliniku institutsiooni tugevdamiseks kujundati ja kinnitati Vabariigi Valitsuses Eesti seisukohad seoses võrdõigusasutuste direktiividega. Seisukohad on kontekstikesksed ja võimaldavad kompromissideks vajalikku paindlikkust ka eelnõude menetlemise hilisemas faasis. Juunis direktiivide eelnõude suhtes heaks kiidetud nõukogu üldine lähenemisviis on Eesti seisukohtadega kooskõlas.
- **Soolise võrdsuse valdkonna arendamiseks** kujundati Eesti seisukohad seoses 2023. aasta juunis jõustunud EL palkade läbipaistvuse direktiiviga. Õigusakt vastab Eesti huvidele, aitab edendada Eestis palkade läbipaistvust ning vähendada soolist palgalõhet ja ebavõrdsust. Direktiivi jõustamise toetuseks arendati digitooriista Palgapeegel, et toetada tööandjat ning tõhustada võrdse ja võrdväarse töö eest võrdse palga maksmist ja palkade läbipaistvust.
- **„Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ toetuste andmise tingimused kinnitati** ministri käskkirjaga ning tegevustega on alustatud. Sellega on loodud visioon soolise segregatsiooni vähendamiseks ja selleks tarvilikeks tegevusteks perioodil 2023–2029. Käima on lükatud uuring „Meeste väikse osakaalu põhjused EHW valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“ ning käivitamisel on Töötukassa karjääriteenuse pakkujatele koolitusmooduli väljatöötamine soolise segregatsiooni vähendamiseks.
- **Loodud on soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse horisontaalsete põhimõtetega arvestamise toetamise digitooriist**. Tööriist on kasutajasõbralik digitaalne abivahend, mis aitab parandada toetuse taotlejate teadlikkust ja oskusi edendada võrdseid võimalusi ning hinnata, mida silmas pidada ja milliseid tegevusi oma projekti raames teha selleks, et edendada soolist võrdsust ning tagada võrdne kohtlemine ja ligipääsetavus.
- **Loodud on soolise võrdsuse digitaalne kompetentsikeskus ehk võrdsuskeskus**. Võrdsuskeskuse juurde on loodud soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse e-kursused, mille eesmärk on parandada sidusrühmade teadlikkust nimetatud teemadest ning anda neile praktilisi tööriistu võrdõiguslikkuse edendamiseks. Kursused on interaktiivsed, koosnedes nii loengutest kui praktilistest ülesannetest ning nende läbimist on alustanud mitme ministeeriumi töötajad.
- 2023. aastal esitati soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule 198 pöördumist ja volinik andis ühe [arvamuse](#), millega hindas ainult ühele soole mõeldud jõusaali loomise õiguspärasust lähtuvalt võrdse kohtlemise põhimõttest. Volinik tõstas võrdõiguslikkuse teema Eesti rohepöörde kavades. Voliniku kantselei tellitud [uuringu](#) analüüsis riiklikes rohepöörde dokumentides võrdõiguslikkuse aspekte ja sõnastas konkreetsed vajadused võrdõiguslikkusega arvestamisel. Lähtuvalt uuringu tulemustest esitas volinik omapoolsed ettepanekud kliimaseaduse väljatöötamise kavatsusse. Volinik tegi ettepaneku [lisada karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõusse](#) kaitstud tunnusena soodentiteet. Volinik andis sisendi Eesti seisukohtade kujundamiseks võrdõigusasutuste direktiivide eelnõude kohta. Volinik juhtis Sotsiaalministeeriumi tähelepanu vajadusele tagada poistele võrdsed võimalused riiklikus vähiennetuses, et poistel oleks võimalus sarnaselt tüdrukutega tasuta vaktsineerida end HPV vastu. Samuti palus volinik Sotsiaalministeeriumil täiendavalt analüüsida töölepingu seaduse §-s 57 sätestatud pikendatud põhipuhkuse andmise eesmärki ning muuta regulatsiooni selliselt, et see oleks kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega vanaduspensionistidele töötajate suhtes. 2023. aastal alustas volinik regulaarsete kohtumistega ministeeriumis, kohalikes omavalitsustes ja

ülikoolides. Voliniku kantselei korraldas rahvusvahelise konverentsi „[Milline rohepöörde on õiglane?](#)“ ja uuendas veebilehe [volinik.ee](#). Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik Christian Veske valiti aastateks 2023–2025 võrdõigusasutuste võrgustiku Equinet juhatusse.

6.4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine (tuhat eurot)

Tabel 12. Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi ja programmi tegevuste 2023. aasta eelarve täitmine (tuhat eurot)

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm	Esialgne eelarve	Löplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	2 617	2 935	2 214	75,4%
Tegevus 1.1. Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine				
Kulud	706	719	656	91,1%
Tegevus 1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik				
Kulud	624	773	561	72,6%
Tegevus 2.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine				
Kulud	1 286	1 443	998	69,1%

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi 2023. aasta löplik eelarve oli 2,9 miljonit eurot, mis esialgselt eelarvest oli 0,3 miljoni euro võrra suurem:

- 0,4 miljonit eurot toodi üle 2022. aasta eelarve vahendite jääke.
- 0,3 miljonit eurot vähendati eelarvet seaduse muudatuse ja ministri liigendusega seoses üldkulude jaotuse muudatustega.
- 0,2 miljonit eurot suurenes välisvahendite eelarve aasta sees vastavalt tegelikule kasutusele.

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi 2023. aasta tegelik kulu oli 2,2 miljonit eurot (75,4% löplikust eelarvest). Programmi kuludest jäi kasutamata 0,7 miljonit eurot. 2024. aastasse kantakse üle 0,3 miljonit eurot.

Programmi tegevuse „Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine“ jääk 0,4 mln eurot on seotud välisvahendite projektidel olevate üldkulude jaotuste jääkidega ning sõltub ka projektide tegelikust elluviimise tempost.

Programmi tegevuse „Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik“ vahendite jäägist 0,2 miljonit eurot on seotud asutuse tegevuskulude jäägiga ja see viiakse üle järgmise aasta eelarvesse samaks otstarbeks.

Programmi tegevuse „Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine“ eelarvest jäi kasutamata 60 tuhat eurot, mis on MKM tegevuskulude jääk (sh SV horisontaalne tehniline abi) ning millest 48 tuhat eurot viiakse 2024. aastasse üle samaks otstarbeks.

LISA 1.

Programmide tegevustasandi mõõdikud

LASTE JA PEREDE PROGRAMM					
Tegevuse mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Meede 1.1. Lastega perede majanduslikku toimetulekut ning töö- ja pereelu ühitamist toetav sotsiaalkaitsesüsteem					
Tegevus 1.1.1. Hüvitised ja toetused lastele ja peredele					
Peretoetuste väljamakstud summa ühe lapse kohta aastas (eurot) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	1261	1239	–	1532	tõuseb
Meede 1.2. Laste ja perede heaolu ning vägivallaohvrite õiguste tagamine toimiva lastekaitse- ja ohvriabisüsteemi kaudu					
Tegevus 1.2.1. Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused					
Laste osakaal (4.–11. klass), kes on kogunud kehalist karistamist <i>Allikas: Lapse õiguste ja vanemluse uuring (2018, Praxis, Sotsiaalministeeriumi tellimus)</i>	16,5% (2018)	–	–		langeb
Perest eraldatud laste osakaal 0–17- aastastest lastest <i>Allikad: Sotsiaalministeerium ja Statistikaamet</i>	0,10%	0,12%	0,13%	langeb	langeb
Tegevus 1.2.2. Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine					
KOV-ide taotluste arv Sotsiaalkindlustusametile lastekaitsejuhtumite lahendamiseks abi saamiseks (riigisisene nõustamine ja rahvusvaheliste juhtumite vahendamine) <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>		181		198	217
KOV-ide rahulolu Sotsiaalkindlustusameti tegevusega KOV-ide nõustamisel ja toetamisel <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Tegevus 1.2.3. Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine					
Laste- ja perepoliitika ning ohvriabipoliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud <i>Allikas: Sotsiaalministeerium</i>	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Meede 1.3 Ohvriabiteenuste ja hüvitiste tagamine					
Tegevus 1.3.1. Teenused ohvritele ja vägivallatsejatele					
Klientide rahulolu ohvriabi nõustamisteenusega <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>	78% (2020)	–	–	≥82%	≥83%

Tööturuprogramm					
Tegevuse moodsid	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Meede 1. Kõrge tööhõivetaseme saavutamine ja hoidmine					
Tegevus 1.1. Tööturu valdkonna arendamine					
Tööturupoliitika toetab tööhõive kõrget taset ja pikaajalist tööelus osalemist <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Tegevus 1.1.2. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed					
Uute osalise ja puuduva töövõimega inimeste osakaal tööealises rahvastikus, % <i>Allikas: Eesti Töötukassa, Statistikaamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutused</i>	1,12% (2019)	–	0,9%	1,11%	1,11%
Ida-Virumaa registreeritud töötuse määra erinevus kordades Eesti keskmisest töötuse määrast <i>Allikas: Eesti Töötukassa, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutused</i>	1,58	1,63	1,65	≤1,6	≤1,6
Tegevus 1.1.3. Tööelu kvaliteedi arendamine					
Üle kolme töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu kohta <i>Allikas: Statistikaamet</i>	510,9*	462,4	392,3	< 500	< 500
Tegevus 1.1.4. Erivajadustega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus					
IKT osutamine Astangu KRK-le <i>Allikas: TEHIK</i>	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud

* Väärtus on muutunud, sest Statistikaamet on muutnud metoodikat (15–74-aastaste asemel 15-aastased ja vanemad).

VANEMAEALISTE PROGRAMM						
Tegevuse moodsid	Tegelik			Sihttase		
	2021	2022	2023	2023	2024	
Meede 1.1. Vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, võrdselt koheldud ning majanduslikult hästi toime tulevad						
Tegevus 1.1.1. Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine						
Aktiivsena vananemise indeksi alavaldkond „ühiskondlik aktiivsus“ <i>Allikas: Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus</i>	14,3 (2018)	–	–	15,0	15,1	
Aktiivsena vananemise indeksi alavaldkond „sotsiaalne aktiivsus ja soodustav keskkond“ <i>Allikas: Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus</i>	53,2 (2018)	–	–	57,4	58,2	
Tegevus 1.1.2. Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine						
Vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär; mediaanpensioni suhe mediaanpalka <i>Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeeriumi arvutused</i>	Netoasendusmäär	45%	43%	47%	≥ 44%	≥ 44%
	Mediaan	53%	53%	56%	≥ 60%	≥ 60%
Rahvapensioni määra suhe arvestuslikku elatusmiinimumi <i>Allikas: Statistikaamet, Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi arvutused</i>	1,09	0,91	0,99	> 1,0	> 1,0	

SOTSIAALHOOLEKANDE PROGRAMM					
Tegevuse m õ õdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Meede 1.1. Iseseisvat toimetulekut toetavate kvaliteetsete hoolekandeteenuste, toetuste ja abi tagamine					
Tegevus 1.1.1. Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine					
Suure hoolduskoormusega (20 ja enam tundi n ä dalas) 16-aastaste ja vanemate inimeste osakaal, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tõjõu-uuring</i>	2,3%	2,5%	2,4%	2,2%	2,2%
Tegevus 1.1.2. Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine					
Iseseisvat toimetulekut toetavaid teenuseid ja õ pp ä varingseid institutsionaalseid erihooldusteenuseid t ä idetud teenusekohtade suhtarv <i>Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika, Sotsiaalkindlustusamet</i>	2,4	2,4	-	2,9	3,1
Makseraskustes leibkondade osat ä htsus, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti sotsiaaluuring</i>	5,2%	5,7%	4,8%	5,7%	5,6%

SOOLISE V Õ RDSUSE JA V Õ RDSE KOHTLEMISE PROGRAMM					
Tegevuse m õ õdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Meede 1.1. Soolise võrdõiguslikkuse edendamine					
Tegevus 1.1.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine					
Soolise v õ rd õ iguslikkuse poliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Nende naiste ja meeste osakaal, kelle arvates naine peaks olema peamine koduste t õ ude eest vastutaja, % <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	17%	-*	-*	<17%	<17%
Nende 15–19-aastaste naiste ja meeste osakaal, kelle arvates mehed saavad hooldamisega seotud t õ okohtadel sama h ä sti hakkama kui naised, % <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	77%	-*	-*	>77%	>77%
Tegevus 1.1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik					
Elanike osakaal, kes p õ orduksid ebav õ rdse kohtlemise kogemise korral v õ rd õ igusvoliniku poole, % <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	32%	-*	-*	>32%	>32%
Meede 1.2. Vähemusgruppide võrdse kohtlemise tagamine ja nende võrdsete võimaluste edendamine, muu hulgas ligipäasetavuse suurendamise kaudu					
Tegevus 1.2.1. Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine					
V õ rdse kohtlemise valdkond on arendatud <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah

* Soolise võrdõiguslikkuse monitooringut ei tehta igal aastal (uuringud on toimunud aastatel 2003, 2005, 2009, 2013, 2016, 2021).

LISA 2.

Panus riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisesse

Strateegia „Eesti 2035“ vajalikud muutused	Sotsiaalministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2023. aasta olulisemad tulemused
B. Viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega	välisvahendite kasutusele võtmine tööturumeetmete pakkumiseksuue tööturumeetmete seaduse vastuvõtmine ja „Tööhõiveprogrammi 2024–2029“ (THP) kinnitamineNEET-noori toetavate avatud taotlusvoorude korraldaminepõlevkivisektori töötajate toetamiseks ÕÜFi vahendite kasutusele võtmine
F. Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul	Eesti seisukohtade kujundamine seoses ELi võrdõigusasutuste direktiividega ja palkade läbipaistvuse direktiivigaEuroopa Liidu palkade läbipaistvuse direktiivi jõustuminedigitööriista Palgapeegel arendaminetoetuse andmise tingimuste „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ kinnitaminesoolise võrdsuse digitaalse kompetentsikeskuse ja teadlikkust suurendavate e-kursuste loomine
A. Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kestliku rahvastiku ja heaolu tagamiseks	seadusemuudatused elatisabi suuruse kahekordistamiseks (100-lt eurolt 200-le eurole)hooldus-, eestkoste- ja lapsendajaperedele tugiteenuste rahastamine välisvahendite asemel riigieelarvestvanemlusprogrammi „Imelised aastad“ 2024. aasta rahastamise suurendamine 200 000 euro võrra
G. Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi	töötushüvitiste süsteemi korrastamine ja baasmääras töötuskindlustushüvitise väljatöötaminesooduspensionite reformiks vajalike seadusemuudatuste vastuvõtminetoidupakkide süsteemilt toiduabikaartide süsteemile üleminek
H. Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi	väljatöötamiskavatsus rehabilitatsioonisüsteemi ümberkorraldamiseksüldhooldusreformi rakendaminehooldekodudele energiahinna kallinemist leevendava toetuse maksminepikaajalise hoolduse valdkonnas avatud taotlusvoorude ettevalmistamine2024. aastal erihoolekandeteenuste rahastamiseks lisavahendite eraldamine 6,1 miljonit eurothoolduskoordinatsiooni võrgustiku maakonnaüleseks laiendamiseks avatud taotlusvooru korraldamineööpäevaringse väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse osutajatele nakkushaiguste leviku tõkestamiseks 7,66 miljoni euro eraldamine

LISA 3.

Ühisprogrammide tegevuste eelarve täitmine kahe valitsemisala lõikes

Ühisprogrammide tegevuse eelarve täitmine Sotsiaalministeeriumi ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalade lõikes (tuhat eurot)

Tööturuprogramm	Esialgne eelarve	Löplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	917 907	931 246	913 444	98,1%
MKMi kulud	0	438 987	440 293	100,3%
SoMi kulud	917 907	492 259	473 151	96,1%
Tegevus 1.1. Tööturuvaldkonna arendamine				
Tegevuse kulud	2 678	3 393	2 225	65,6%
MKMi kulud	0	1 091	991	90,9%
SoMi kulud	2 678	2 302	1 233	53,6%
Tegevus 1.2. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed				
Tegevuse kulud	890 266	901 817	887 619	98,4%
MKMi kulud	0	433 407	435 371	100,5%
SoMi kulud	890 266	468 410	452 247	96,5%
Tegevus 1.3. Tööelu kvaliteedi arendamine				
Tegevuse kulud	20 764	23 343	21 171	90,7%
MKMi kulud	0	4 490	3 930	87,5%
SoMi kulud	20 764	18 853	17 241	91,4%
Tegevus 1.4. Erivajadustega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus				
Tegevuse kulud	4 200	2 693	2 430	90,2%
SoMi kulud	4 200	2 693	2 430	90,2%

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm	Esialgne eelarve	Löplik eelarve	Täitmine	Täitmise osakaal
Kulud kokku	2 617	2 935	2 214	75,4%
MKMi kulud	0	1 209	907	75,0%
SoMi kulud	2 617	1 726	1 307	75,7%
Tegevus 1.1. Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine				
Tegevuse kulud	706	719	656	91,1%
MKMi kulud	0	409	352	86,1%
SoMi kulud	706	310	303	97,8%
Tegevus 1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik				
Tegevuse kulud	624	773	561	72,6%
SoMi kulud	624	773	561	72,6%
Tegevus 2.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine				
Tegevuse kulud	1 286	1 443	998	69,1%
MKMi kulud	0	800	555	69,4%
SoMi kulud	1286	644	443	68,8%